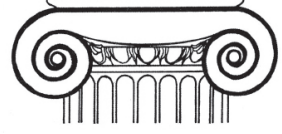




EGE ÜNİVERSİTESİ  
EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI



# ARKEOLOJİ DERGİSİ

XXX (2023/1)



ISSN 1300 – 5685

EGE ÜNİVERSİTESİ  
EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI

ARKEOLOJİ DERGİSİ  
XXX (2023/1)

© 2023 İzmir/Türkiye  
ISSN 1300 – 5685

Sahibi: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına Dekan Prof. Dr. Yusuf Ayönü  
Sorumlu Müdürü: E.Ü. Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü adına Prof. Dr. Eşref Abay

EGE ÜNİVERSİTESİ  
EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI  
ARKEOLOJİ DERGİSİ  
XXIX (2022)

© 2023 İzmir/Türkiye  
ISSN 1300 – 5685

Sahibi: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına Dekan Prof. Dr. Yusuf Ayönü  
Sorumlu Müdürü: E.Ü. Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü adına Prof. Dr. Eşref Abay  
ARKEOLOJİ DERGİSİ hakemlidir. Nisan ve Ekim ayında olmak üzere yılda iki kez basılmaktadır.  
TÜBİTAK/ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında ve EBSCO Art & Architecture Ultimate'te  
taranmaktadır.

Published twice a year in April and October.

EGE ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ'nin izni olmadan ARKEOLOJİ DERGİSİ'nin  
hiçbir bölümü kopya edilemez. Alıntı yapılması durumunda referans gösterilmelidir.  
Yazıların yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

It is not allowed to copy any section of ARKEOLOJİ DERGİSİ without the permit of  
EGE ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ  
ARKEOLOJİ DERGİSİ'ne gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde bu cildin  
son sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde yayınlanacaktır.  
Articles should be written according to the guideline mentioned in the following web address  
or on the last pages of this volume.

ARKEOLOJİ DERGİSİ'nin yeni sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:  
Correspondance addresses for following submissions for ARKEOLOJİ DERGİSİ

ARKEOLOJİ DERGİSİ

Ege Üniversitesi  
Edebiyat Fakültesi  
Arkeoloji Bölümü

Bornova 315110 İZMİR-TURKEY

Diğer iletişim adresleri / Other correspondance addresses

Fax: +90 (232) 388 11 02

web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egearkeoloji>  
[egearkeolojidergisi@gmail.com](mailto:egearkeolojidergisi@gmail.com)

Basım Yeri | Ege Yayınları  
İstanbul, Türkiye.

Dağıtım / Distribution

Zero Prod. Ltd.

Tel: +90.212.244 75 21 - 249 05 20

[info@zerobookonline.com](mailto:info@zerobookonline.com) - <http://www.zerobooksonline.com>

# ARKEOLOJİ DERGİSİ

EGE ÜNİVERSİTESİ  
EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI

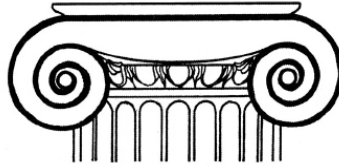
## EDİTÖRLER/EDITORS

M. Nezh AYTAÇLAR  
Eşref ABAY  
Fulya DEDEOĞLU  
Aytekin ERDOĞAN

## DANIŞMA KURULU / EDITORIAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ersin DOĞER – Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL (Mersin Üniversitesi)  
Prof. Dr. Turan EFE – Prof. Dr. Armağan ERKANAL – Prof. Dr. Massimo FRASCA  
(Universitai di Catania) – Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY (Ankara Üniversitesi)  
Prof. Dr. Binnur GÜRLER (Dokuz Eylül Üniversitesi) – Prof. Dr. Mehmet IŞIKLI (Atatürk  
Üniversitesi) Prof. Dr. Nuran ŞAHİN – Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)  
Jean Yves EMPEREUR (CEALlex İskenderiye) – Prof. Dr. Abdullah YAYLALI

ISSN 1300 – 5685  
İZMİR



ISSN 1300 – 5685  
İZMİR  
2023



# ARKEOLOJİ DERGİSİ

Cilt/Volume XXX

2023/1

## MAKALELER / ARTICLES

- MÜCELLA ERDALKIRAN: Reuse of Bone Finds in The Neolithic Period: The Case from Barcın Höyük (*Neolitik Dönem Kemik Aletlerin Yeniden Kullanımı: Barcın Höyük Örneği*) .....1-10
- DERYA YALÇIKLI: Havran-İnboğazi Vadisi'nde Prehistorik Mağaralar: Andık, Aydınlık ve Karatepe Mağaraları (*Prehistoric Caves in Havran-Inboğazi Valley: Andik, Aydinlik and Karatepe Caves*) .....11-37
- ŞAKİR CAN-ŞEYMA ÇİFTÇİ: Kendale Hecala on The Ambar Çay in The Upper Tigris Region: The First Preliminary Report on The 2018-2019 Excavations (*Yukarı Dicle Havzası Ambar Çay Kıyısında Yer Alan Kendale Hecala 2018-2019 Kazı Sezonlarında Yürütülen Çalışmalara İlişkin Ön Rapor*) .....39-64
- ÖZLEM ÇAKAR KILIÇ: Orta Porsuk Havzası'nda İlk Tunç Çağı Yerleşimleri: Sit Havzası Analizleri ve Arazi Kullanımına İlişkin Yorumlar (*The Early Bronze Age Settlements in The Middle Porsuk Basin: Comments On Site Catchment Analysis And Land Use*) .....65-86
- ASUMAN KAPUCI-LAURA HARRISON: Architectural Features In Early Bronze Age Western Anatolia: The Benches And Platforms (*Batı Anadolu'da Erken Tunç Çağ'da Mimari Elemanlar: Sekiler ve Platformlar*) .....87-98
- DUYGU AKAR TANRIVER-BORA ERTÜZÜN: Smyrna'da Alyattes Tahribine İlişkin Yeni Veriler (*New Data on Alyattes' Destruction of Smyrna*) .....99-117
- ONUR BOZOĞLAN: The Preliminary Report on The Early Iron Studies of The Ayasuluk Excavations and Evaluations on the Iron Age of Ephesus (*Ayasuluk Kazıları Erken Demir Çağı Çalışmaları Ön Raporu ve Ephesos'un Erken Demir Çağı Hakkında Değerlendirmeler*) .....119-154
- Yayın Kuralları / Rules of publication .....155-159

# Havran-İnboğazı Vadisi'nde Prehistorik Mağaralar: Andık, Aydınlık ve Karatepe Mağaraları

[PREHISTORIC CAVES IN HAVRAN-İNBOĞAZI VALLEY:

ANDIK, AYDINLIK AND KARATEPE CAVES]

Derya YALÇIKLI

## **Anahtar Kelimeler**

*Mağara, Neolitik, Kalkolitik, Balıkesir, Havran, Edremit, İnboğazı*

## **Keywords**

*Cave, Neolithic, Chalcolithic, Balıkesir, Havran, Edremit, İnboğazı.*

## **ÖZET**

Edremit Körfezi ve çevresinde saptanan Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a ait yerleşim sayısı son yıllarda yapılan araştırmalar sayesinde artış göstermiştir. Bu yerleşim alanlarından birtanesini oluşturan İnboğazı Vadisi mağaralarının körfezdeki sulak alanlara hakim konumuyla Prehistorik yerleşimciler için uygun şartları sağladığı ve yoğun olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Günümüzde kısmen korunmuş İnboğazı Vadisi'nde yer alan Andık, Aydınlık, Karatepe Mağaraları'nda ele geçen seramik parçaları, mağaralarda süregelen yerleşim süreci hakkında aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır. Araştırmamızda ele geçen seramik buluntular arasında Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a tarihlendirdiğimiz seramik parçaları % 77,6 oranına sahiptir. Karatepe Mağarası'nda ele geçen Tunç Çağı'na ait seramik parçaları % 5,3, Andık ve Karatepe Mağaraları'nda ele geçen Hellenistik ve Roma Çağları'na ait seramik parçaları ise % 17 oranında bir dağılım gösterirler. İnboğazı Vadisi Mağaralarının, bu veriler sayesinde bölgenin önemli bir Prehistorik yaşam alanı olduğu, mevcut kültürün Ege sahil kesimi ve Marmara bölgesinin batısında yer alan Neolitik ve Kalkolitik Çağ kültürleri ile kültür birliği içinde olduğu görülmektedir. Mağaraların Kalkolitik Çağ sonrasında geçirdikleri uzun zaman sürecini kapsayan seramik dağılımındaki değişim, mağara kullanım şeklinin farklılaştığını ortaya koymaktadır. Kalkolitik Çağ ve sonrasında Edremit Körfezi'ni kaplayan alüvyon dolgu sayesinde oluşan tarım alanlarındaki genişlemeyle Tunç Çağı yerleşim sayısında gözle görülür bir artışın paralel olarak ilerlediği görülmektedir. Mağaraların yaşam alanı olarak kullanım ihtiyacının azaldığı bu süreçte, mevsimlik barınma veya kült amacıyla kullanım işlevi gördüğü anlaşılmaktadır.

## **ABSTRACT**

The number of settlements representing the Neolithic and Chalcolithic periods around the Gulf of Edremit has increased after several new research projects that were carried out there recently. One of the areas where the prehistoric settlements concentrated in the Valley of İnboğazı, in which caves provided suitable conditions for prehistoric inhabitants due to their dominant positions overlooking the wetlands. The pottery samples collected from almost well-preserved caves such as Andık, Aydınlık, and Karatepe in the Valley of İnboğazı have so far provided useful information regarding the settlement histories of the caves. The Neolithic and Chalcolithic pottery constitutes 77,6 % of the total pottery assemblage collected during the research. The Early Bronze Age sherds collected from the Karatepe Cave is 5,3% while the Hellenistic and Roman pot sherds from Karatepe and Andık Caves making up 17%. The finds from the caves of the valley of İnboğazı demonstrate that this area was important for prehistoric habitation and the cultural elements of these cave sites were close to those of Neolithic and Chalcolithic sites located on the Aegean littoral and the inner West Marmara region. The change in the distribution of the pottery samples that belonged to the long occupation period following the end of the Chalcolithic period can be related to changes in the use of the caves.

*A dramatic rise apparently occurred in the number of Early Bronze Age settlements following the alluvial filling of the Gulf of Edremit that took place following the Chalcolithic period, which eventually created new agricultural lands. When the need to use caves as habitational areas declined, they began to be used as seasonal shelters or spaces for cult activities. gain storage within economic strategies, and the evidences of socio-economic change have been evaluated through these elements.*

## Giriş

Kuzey Ege sahillerindeki konumuyla Edremit Körfezi coğrafi, ekonomik ve sosyal yapısıyla günümüzde Anadolu'nun ekonomik potansiyele sahip bölgelerinden birtanesini oluşturur. Söz konusu önemin günümüze kadar geçen uzun zaman süreci için de geçerli olduğunu belirtmek mümkündür.

Havran Çayı, Edremit Çayı ve Karınca Deresi tarafından taşınan alüvyon ile dolmuş, günümüzde 15.000 hektarlık<sup>1</sup> tarım alanına sahip Edremit-Havran-Burhaniye Ovası'nda saptanan yerleşimler, körfezde süren yaşam süreçlerinin kanıtlarını oluşturur. Ovanın Prehistorik Çağları hakkındaki bilgilerin büyük bölümü yüzey araştırmalarından elde edilmektedir. Edremit Körfezi'nde Neolitik, Kalkolitik, Tunç Çağları yerleşmeleri ve güzergâhlarını saptamaya yönelik gerçekleştirdiğimiz yüzey araştırmamız sırasında ele aldığımız Prehistorik yerleşimlerinin azımsanmayacak sayıda olduğu söylenebilir. Kaz Dağları ve Madra Dağı'nın ova seviyesine yakın yamaçları ile alçak tepelerde bulunan yerleşmeler arasında, Neolitik Çağ'da Sülüklüçeşme Tepe, Kalkolitik Çağ'da Bergaz Tepe, M.Ö. 3. binyılda Boyalık Höyük ve Hüyücek, M.Ö. 2. binyılda ise Mandıra Tepe, Değirmen Tepe, Mağara Tepe, Bergaz Tepe, Kız Çiftliği Höyüğü ve Bağçeşmeler dik kat çekenler olarak sayılabilir (Fig. 1).<sup>2</sup>

Edremit Ovası seviyesinde saptanan bu yerleşmelerin yanı sıra ovaya hakim plato seviyesinde yerleşim amacıyla kullanılan mağaraların da Körfezdeki prehistorik yaşam süreci içinde yerini aldığını görmekteyiz. Bu mağaralar, Balıkesir, Havran ilçesi sınırları içinde İnboğazı Mevkii/ İnboğazı Vadisi olarak adlandırılan derin vadiyi oluşturan tepelerin dik yamaçlarında yer alır. Vadi, ilçe merkezinin 6.5 km kuzeydoğusunda, İnönü, Sarnıçköy ve Dereören Mahalleleri sınırları içinde kalmaktadır (Fig. 2). Havran Çayı'nın

Edremit Ovası'na akmaya başladığı doğal sınırı oluşturan Kocaçal Tepe<sup>3</sup> ve Küçükçal Tepe tepelerinin arasında kalan vadi yaklaşık 5 km doğu yönünde uzanmaktadır. Vadinin batı yönünde giriş olarak tanımladığımız iki yüksek tepe arasına 2010 yılında Havran Barajı bendi yapılmış ve vadi baraj gölü rezerv alanına dönüşmüştür. Günümüzde Kocaçal Tepe'nin vadiye bakan dik güney yamaçlarında Aydınlık Mağara ve Andık Mağarası olmak üzere iki adet mağara korunmuş durumdadır (Fig. 3). İnboğazı Mevkii'nde ilk araştırmaları gerçekleştiren İ.K. Kökten<sup>4</sup> bölgede Aydınlık, Andık, Karanlık ve Devedamı olarak adlandırılanlarla birlikte yedi adet mağaranın bulunduğu bilgisini vermektedir. Günümüzde Karanlık, Devedamı ve isimlerini bilmediğimiz iki adet mağara baraj gölü altında kalmıştır. Aydınlık Mağara'nın ise Havran Barajı inşaatı sırasında baraj bendi seviyesine kadar zemini doldurularak, yasa koruma projesi kapsamına alınmış ve mağaranın doğal yapısını değiştirecek düzenlemeler yapılmıştır. Kocaçal Tepe'nin güneydoğuya bakan yamacında yer alan Andık Mağarası vadi tabanından yaklaşık 175 m yükseklikte bir konuma sahip olup iyi derecede korunmuş mağara yapısı ve kültür dolgusuna sahiptir. Kocaçal Tepe'nin yaklaşık 5 km doğusunda, baraj gölünün kenarından geçen Havran-İvrindi karayolunun güneydoğusunda yer alan Karatepe'nin üst kesiminde bir grup mağara ve kaya sığınağının varlığı saptanmıştır (Fig. 7).<sup>5</sup>

İnboğazı Vadisi'nin coğrafyası dikkate alındığında, Kaz Dağı'nın doğusunda, gittikçe alçalan dağ silsilelerinin güneydoğu ucunda bulunan Kocaçal Tepe ve Küçükçal Tepe kalker oluşumlu bir jeolojik yapıya sahiptir. Bu tepeler arasından akan Gelin Deresi, baraj sonrasında Havran Çayı adını alarak Edremit Ovası'nın tarım alanlarını sulayarak denize dökülür. Havran Çayı jeolojisini

1 Mutluer 1992: 121.

2 Yüzey araştırmamız kapsamında incelediğimiz Burhaniye, Edremit ve Havran ilçeleri sınırları içinde kalan merkezler hakkında bilgi için bakınız: Yalçıklı 2019; 2020.

3 Bu tepenin adı İ.K. Kökten (1949: 814) tarafından *Büyük Çal Dağı*, bölgenin 1/25000 ölçekli haritasında (I-18.d3) ise *Kocaçal Tepe* olarak adlandırılmış olup yerelde kullanılan terim ile örtüşmesi nedeniyle çalışmalarımızda haritadaki adlandırma kullanılmıştır.

4 Kökten 1949.

5 Yalçıklı 2019: 547-548 Res. 4.

inceleyen Y.E. Mutlu,<sup>6</sup> İnboğazı Mevkii'nin küçük karakteristik bir boğaz özelliği taşıdığını, yaşlı olan kayaçların üzerinde yer alan genç litolojik birimlerin sürempozisyon mekanizması sayesinde sahayı oluşturduğunu belirtmektedir. Mutlu, İnboğazı Vadisi'nin Miosen birimleri ile kaplı olan sahanın aşınmaya başlaması sonrasında meydana gelen tektonik hareketler nedeniyle yükselmiş olan sahada, bölgeye yerleşen Gelin Deresi'nin tektonik hareketlerle Miosen birimleri tamamen aşındırdığı ve karstik yapı içine gömülmesi sonucu şekillendiği görüşündedir. Bu karstik yapı içinde yer alan mağaraların oluşumlarının da bu süreç içinde başladığı anlaşılmaktadır. S. Ak<sup>7</sup> Körfezin alüvyal jeomorfolojisi ile ilgili çalışmasında; körfezin dolması sürecinin Erken Holosen evrede akarsuların getirdiği sedimanlar alt tortullar şeklinde körfezin deniz tabanında biriktiği, Orta Holosen evrede ise akarsuların bir yandan hızla ön delta sedimanlarını birtirmeye diğer yandan da kıyıda birikimler yapmaya başladığı görüşündedir. Bu veriler, İnboğazı Mağaralarının, Neolitik ve Kalkolitik Çağ'da Havran Çayı ile diğer akarsuların körfeze taşıdığı alüvyon ile başlayan delta oluşumu sayesinde genişleyen sulak alanlara hakim, deniz kıyısına ise günümüzden daha yakın bir konuma sahip olduğunu göstermektedir (Fig. 1).

Bu jeomorfolojik gelişim, yakın konumda bulunan Altınova'nın oluşum süreci ile paralellik göstermektedir. Orta Holosen evrede Altınova deltasında Madra Çayı ve Karakoç Deresi'nin getirdiği alüvyonların birikmesi sonucu karlaşmaya başladığı, sonrasında ise Yeldeğirmeni Höyüğü örneğinde olduğu gibi Tunç Çağı yerleşimlerinin ovada görülmeye başladığı saptanmıştır.<sup>8</sup>

### İnboğazı Mevkii Araştırmaları

Bölgenin tarihi ve arkeolojik önemi, Kocaçal Tepe'nin vadiye bakan dik yamaçlarında bulunan karstik özellikli mağaralardan gelmektedir. Bölgenin coğrafyasını tanımlayan ilk bilgileri T. Wiegand'ın<sup>9</sup> 1902 yılında bölgeye yaptığı gezi günlüklerinden elde etmekteyiz. Küçükçal Tepe'de mevcut olan Antik Çağ kalıntılarına yoğunlaşan yazar, bölgede mağaraların varlığından

bahsetmekte fakat ayrıntılı bilgi vermemektedir. Mağaralarla ilgili detaylı bilgiyi İ.K. Kökten'in<sup>10</sup> yüzey araştırmaları ve sondaj çalışmalarını sunduğu 1949 tarihli yayınından elde edebilmekteyiz. İnboğazı Mevkii'nde ilk olarak Kökten tarafından ayrıntılı araştırma yapılmış ve bölgede yedi adet mağaranın bulunduğu bilgisini aktarmıştır. Kökten, mağaraların adını Devdamı, Karanlık, Aydınlık ve Andık Mağaraları olarak vermekte, Karanlık Mağara'da ise kazı yaptığını bildirmektedir. Bu çalışmalar, İnboğazı mağaralarında yapılan ilk bilimsel araştırmaları oluşturur. Kökten, Karanlık Mağara'da 5x3 m boyutlarında küçük bir sondaj çalışması yürütmüş, 2.10-2.20 m derinlikte ana kayaya ulaşmıştır. Bu çalışma sırasında 3 kültür tabakası ve 15 yapı katının varlığını saptamıştır. 1. kültür katına ait tabakada beş adet pişmiş topraktan içi boş kadın ve erkek figürünü saptamıştır. Bu buluntular sayesinde, mağaranın Kybele'ye ait bir kült alanı olarak kullanılmış olduğunu ileri sürmüştür ve ilk iki yapıkatının Grek-Roma Çağı özellikleri gösterdiğini belirtmiştir. 2. kültür tabakasında Erken Tunç Çağı'na tarihlediği seramik parçaları ele geçmiş ve bu parçaların Troia II evresi seramikleriyle benzer olduğunu ileri sürmüştür. 3. kültür katında ise kahverengi ve siyah perdahlı seramik parçaları saptamış olup bu kültür katının Neolitik ya da Kalkolitik Çağ'a tarihlenebileceğini belirtilmiştir. Bu çalışma H. Çambel'in<sup>11</sup> Orientalia'da Anadolu'da yapılan araştırmaları tanıtan yazısında da ele alınmıştır. S. Kılıç tez çalışmasında, 1982 yılında M. Korfmann'ın Karanlık Mağara'yı ziyaret ettiğini ve Erken Tunç Çağı seramiğinin varlığını belirlediğini bildirmektedir.<sup>12</sup> 1987 yılına geldiğimizde, M. Özdoğan tarafından yapılan araştırma sırasında Karanlık Mağara'nın incelendiği görülür.<sup>13</sup> Özdoğan, Karanlık Mağara'da Kalkolitik Çağ, Erken Tunç Çağı ve Ortaçağ'a ait seramik parçalarının varlığını saptamıştır. Antikçağ araştırmacılarından J. Stauber<sup>14</sup> tarafından bölgede yapılan araştırma sırasında "Büyük Çal Tepe Mağaraları" olarak tanımladığı mağaralarda Troia I-II'ye tarihlenen Yortan kültürünün varlığına değinmektedir.

6 Mutlu 2020: 122, 124.

7 Ak 2019: 112-113.

8 Lambrianides et al. 1996: 189-190; Kayan ve Öner 2007.

9 Wiegand 1904: 262-263.

10 Kökten 1949: 814-815.

11 Çambel 1951: 237.

12 Kılıç 1994: 154-155 Taf. XXV.1-4; Korfmann et al. 1994: 124.

13 Özdoğan 1989: 581.

14 Stauber 1997: 98-99.



1995-2009 yılları arasında Havran Barajı bendi inşaatı sırasında bölgede yüzey araştırması yapan E. Beksaç, 1999 yılında inşaatın sürmesi nedeniyle mağaralarda araştırma yapamadığını belirtmektedir.<sup>15</sup> 2000 yılında Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri Projesi kapsamında Marmara Bölgesi araştırmalarında baraj inşaatı sırasında bölge incelenmiş olup oluşan tahribat durumu raporda yer almıştır.<sup>16</sup> Havran'ı tanıttığı 2008 tarihli kitabında Z. Özdemir<sup>17</sup> mağaralar hakkında bilgi vermektedir. Bu çalışmalar sonrasında 2013 yılında bölgenin sit potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla Balıkesir Kuva-yi Milliye Müzesi Müdürlüğü tarafından yapılan inceleme gezisine doktora çalışması kapsamında katılan A. Saka, Andık Mağarası'nda araştırma yapmış ve Neolitik Çağ, Kalkolitik Çağ ve Erken Tunç Çağı seramiklerinin varlığını bildirmiştir.<sup>18</sup> Tarafımızdan gerçekleştirilen "Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Çağlarında Ege ve Marmara Bölgeleri Arasında Yol Güzergâhları ve Yerleşimleri" konulu yüzey araştırması kapsamında 2017 yılında Andık Mağarası ve Aydınlik Mağaraları araştırılmıştır.<sup>19</sup>

Andık Mağarası, Kocaçal Tepe'nin güney yamacının doğu kesiminde, vadi tabanından 175 m, baraj gölü seviyesinden ise 135 m yükseklikte bir konuma sahiptir (Fig. 3-5). Yüksek konumu nedeniyle mağaraya güneydoğudan küçük bir patika ile ulaşılabilir. Mağaranın giriş bölümünde bir büyük ve doğusunda iki küçük galeri girişi mevcuttur. Doğu bölümde yer alan galeriler iç galerilere küçük geçişlerle bağlanmaktadır. Batıda yer alan giriş ise mağaranın en geniş galerisini oluşturur. Bu galeri 16,3 m genişliğinde, 6,2 m yüksekliğinde olup mekanın derinliği 19,5 metredir. Bu mekanın kuzeyinde ayrılarak uzanan iki galeriyi Kuzey Galerisi ve Doğu Galerisi olarak tanımlamaktayız. Mağaranın iç kısmında birçok mekan sırasına sahip bu galerilerden kuzeyde bulunan galeri yaklaşık 55,4 m uzunluğa sahiptir. Mağaranın giriş galerisinde büyük bir kaçak kazı çukuru ile küçük boyutlu çukurların yanı sıra diğer galerilerde de çok sayıda kaçak kazı çukurunun varlığı gözlenmiştir. Giriş mekanının zemini tavadan kopmuş iri kaya kütleleri ve yoğun taş parçaları ile kaplanmış durumdadır.

15 Beksaç 2001: 115.

16 Tanındı et al. 2001: 17, 25.

17 Özdemir 2008: 23-24.

18 Saka 2016: 184-209 Lev. 56-64.

19 Yalçıklı 2019: 544-547 Res. 1-3, Çiz. 1.1,3,4.

Mağaranın giriş mekanının doğu duvarında kabaca biçimlendirilmiş niş düzenlemeleri yer almaktadır.

Andık Mağarası'ndan yaklaşık 20 m yukarıda, baraj gölü seviyesinden ise 155 m yukarıda ve tepenin güney yönüne bakan dik kaya yamacında galeri girişleri yer alır. İ.K. Kökten'in ismini vermediği üç mağara girişi arasında yer aldığını düşündüğümüz galerilerin doğu yönüne bakan girişi biçiminden dolayı Üçgen Girişli Mağara olarak adlandırdık. 15x2 m boyutlarında ve yaklaşık 1 m yüksekliğinde ilk galerinin doğu kenarlarında dışarıya açılan küçük açıklıklar bulunmakta olup tabanı tavadan dökülen taşlarla kaplanmıştır. Galeri, batı duvarında bulunan ve günümüzde dolma nedeniyle kapalı bir geçiş sayesinde Andık Mağarası'nın üzerinde ulaşılması zor, yüksek kaya yamacında yer alan geniş bir galeriye bağlanmaktadır. Andık Mağarası'nın tavanında bulunan dikey galeriler ile birbirlerine bağlanan bu galeriler Andık Mağarası'nın ulaşılması zor bölümlerini oluşturmaktadır.

Aydınlik Mağarası, baraj bendi kenarında Kocaçal Tepe'nin yamacının batısında yer almaktadır. İ.K. Kökten tarafından adı bildirilen bu mağaraya baraj inşaatı sırasında yarasaları korumak amacıyla düzenleme yapılmıştır (Fig. 3,6). Yapılan düzenleme sırasında büyük oranda tahrip edilen mağaranın giriş galerisi geniş bir alana sahip olup yüksek tavanlıdır. Bu galerinin tabanına kalın bir dolgu yapılarak araç girebilecek şekle dönüştürülmüştür. Mağara cephesinde dinamit koymak için hazırlanmış deliklerin bir bölümünü görmek mümkündür. Mağara 17,6 m genişliğinde girişe ve 25,7 m tavan yüksekliğine sahiptir. 21x13 m boyutlarında ve yaklaşık 28 m yüksekliğindeki büyük galeriden ayrılarak uzanan iki galeriden büyük olan galeri girişinin demir kapıyla kapatılmış olası sebebiyle araştırmamız mümkün olmamıştır. Bu galerinin ileriye giden bölümlerinde yarasaların giriş ve çıkışını sağlamak amacıyla mağaranın dışından da görülebilen geniş bir pencere açılmıştır. 10 m uzunluğa sahip diğer dar galeride Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a ait seramik parçalarının varlığı saptanmıştır.

Karatepe Mağaraları, Havran ilçe merkezinin 11 km doğusunda, Havran-İvrindi karayolunun Eğmir-Dereören Mahalleleri yol kavşağının güneyinde yer alan Karatepe'nin üst bölümünde

yer almaktadır (Fig. 7-8).<sup>20</sup> Bu tepe, İnboğazi Vadisi'nin doğu ucunda yer almakta olup Andık Mağarası'na yaklaşık 5 km, Havran Barajı göletine ise 1 km mesafededir. Karatepe'nin hemen kuzeyinden Gelin Deresi akmaktadır. Karatepe'nin kuzeyinden dik yamaçlarında belirlenen bir grup mağara arasında Karatepe 1 olarak adlandırdığımız mağara konumu, boyutu ve buluntularıyla öne çıkar. Kuzeyinden geçen kara yolunun yaklaşık 90 m üzerinde yer alan mağara geniş bir galeriye sahiptir. Bu mağara ile bağlantılı olan ve doğusunda yer alan 4 m uzunluğunda bir küçük galeri bulunmaktadır. Mağaranın giriş galerisi 10x9,8 m genişliğinde ve 6 m yüksekliğindedir. Dışarıya çıkışı sağlayan iki açıklıktan biri 3,5 m, diğeri 1,5 m genişliğinde olup açıklıkların arasında yaklaşık 2,7 m genişliğinde bir kaya kütlesi yer alır. Ana mekanın üzerinde bir geniş delik bulunmaktadır. Mekanın güney ve güneydoğu kenarında iki küçük galeri daha bulunmaktadır. Bu galerilerden güneyde yer alan 5 m derinliğe sahiptir. Giriş açıklığı 2 m olan galerinin batı kenarında bir niş mevcuttur. Mağara içinde yer alan nişin Andık Mağarası'nda saptadığımız nişle olan benzerliği dikkat çekicidir. Güneydoğuda yer alan galeri ise 3,3 m derinliğinde olup iki adet küçük galeriye ayrılır. Mağara tabanı anakayadan oluşmakta olup tabanın bir bölümü mağaranın ağıl olarak kullanılması nedeniyle hayvan atıklarıyla örtülmüştür. Mağara giriş bölümünün kaçak kazılar sırasında tahrip edildiği gözlenmiştir. Karatepe 1'in 6 m kuzeybatısında yer alan küçük mağara ise Karatepe 2 olarak adlandırılmıştır. Mağara girişinde bulunan sütun şekline sahip kaya kütesinin arkasında yer alan galeri 1,8 m genişliğe ve 2 m yüksekliğe sahiptir. Kaya kütesinin her iki tarafından bu galeriye giriş mümkündür. Bu mağara ile Karatepe 1'nin arasında kalan yamaçta bir grup seramik parçası ele geçmiştir.

Bu mağaralardan yaklaşık 25 m yükseklikte, alçak bir girişe sahip bir adet in (Karatepe 3) ve yaklaşık 10 m yukarıda ise Karatepe 4 olarak adlandırdığımız kayaaltı sığınağı biçiminde bir girinti yer almaktadır. Bu mağara oluşumlarında da yine kaçak kazı çukurlarının varlığı gözlenmiş olup çark yapımı amorf seramik parçasına rastlanmıştır. Bu kayaaltı sığınaklarında niş düzenlemeleri bulunmaktadır.

## Seramik Buluntular

Andık, Aydınlık, Karatepe 1 ve 2 Mağaraları'nda ele geçen seramik parçalar birlikte değerlendirilerek vadinin stratigrafisinin belirlenmesine çalışılmıştır. Ele geçen seramik parçalarının içinde yer alan amorf parçalar değerlendirme dışı tutulmuş, toplam 94 adet ağız, dip ve kulp parçası incelemeye alınmıştır.<sup>21</sup> Bu grup içinde, 38 adet parçayla % 40,4 oranında Neolitik Çağ, 45 adet parçayla % 37,3 oranında Kalkolitik Çağ, 5 adet parçayla % 5,3 oranında Tunç Çağları ve 16 adet parçayla % 17 oranında Helenistik ve Roma Çağlarına tarihlenen parçalar yer almaktadır. Neolitik ve Kalkolitik Çağ parçaları toplam parça içinde % 77,6 oranı ile en büyük grubu oluşturmaktadır.

Neolitik Çağ'a tarihlendirdiğimiz seramik parçalarının tamamı el yapımı olup iki buluntu dışında tamamı astarlıdır. Astarlılar arasında bir grup parça kırmızıdan kahverengine geçen tonlarda Kırmızı Astarlı Seramik/Red Slipped and Burnished Wares renklerine sahiptir. Parçaların büyük bir grubunu ise kırmızı-kahverenginden gri ve siyaha doğru değişen renk grubu oluşturur. İç yüzeylerde dış yüzey rengine nazaran koyu renklerin hakim olduğu görülmektedir. Hamur renkleri arasında az sayıda açık kahverengi ve krem kırmızı renklerin yanı sıra koyu renklerin hakim olduğu Siyah ve Koyu Gri Perdahlı Seramik/Dark Faced Burnished Ware olarak tanımlanan seramik grubuna ait parçaların yoğun olduğu görülür. Kırmızı Astarlı seramik parçaları Orta ve Batı Anadolu bölgelerinde Neolitik Çağ için tanınan bir grubu oluşturmaktadır<sup>22</sup> ve Batı Anadolu sahil kesimi Neolitik Çağ merkezlerinin tamamında ortaya çıkışı için M.Ö. 7. binyılın geç safhaları öngörülmektedir.<sup>23</sup> Siyah ve Koyu Gri Perdahlı Seramik geleneğinin örnekleri ise Neolitik Çağ göçleri ile bağlantılı olarak

21 Andık Mağarası'nda Balıkesir Kuva-yi Milliye Müze Müdürlüğü tarafından 2013 yılında yapılan araştırma sırasında saptanan bir grup buluntu A. Saka tarafından doktora tezi kapsamında değerlendirilmiştir. Bu buluntular arasında araştırmamız sırasında rastlamadığımız bir adet tüme yakın çömlek, iki adet bezemeli ağız kenarı parçası ve bir adet tünel kulp yer almakta (Saka 2016: 197-209 lev. 57.2, 59.3, 62, 63.3-4) olup mağara stratigrafisinin belirlenmesinde oluşacak eksikliğin telafisi amacıyla söz konusu buluntular çalışmamızda değerlendirmeye alınmıştır.

22 Çilingiroğlu 2009; Özdoğan 2014.

23 Çevik ve Erdoğan 2020: 85.

değerlendirilmekte olup bu geleneğin Kırmızı Astarlı seramik grubundan erken bir gelişim sürecine sahip olduğu kabul edilmektedir.<sup>24</sup>

Katkılar arasında parçaların tamamında kireç öne çıkmaktadır. İnce boyutlu kireç çoğunluğu oluştururken, az sayıda parçada ise kireç orta boyutludur. Diğer bir yoğun katkıyı ise taşçık oluşturur. Yedi adet parçada taşçık karşımıza çıkmazken, iki adet parçada iri taşçık, dokuz adet parçada orta ve diğerlerinde ise ince taşçık tanelerinin varlığı gözlenmektedir. Mika seyrek ve ince olarak hemen hemen parçaların tamamında yer almaktadır. Bitkisel katkının varlığı parçaların yarıya yakın bir bölümünde saptanmıştır.

Çanak grubu içinde basit, dışa eğik ağız kenarlı çanaklara ait parçalar yer almaktadır (Fig. 9.1-5). Bu tip ağız kenarının benzer örneklerine Araptepe,<sup>25</sup> Ulucak IV,<sup>26</sup> Yeşilova Höyüğü III<sup>27</sup> ve Ekşi Höyük'te<sup>28</sup> rastlanmaktadır. Basit ağızlı, içbükey kenarlı çanağın (Fig. 9.6-7) benzeri ise Keçiçayırı'nda<sup>29</sup> bulunmaktadır. Sevilen forma sahip bu çanakların benzerleri Kalkolitik Çağ'da Aktopraklık buluntuları içinde de görmek mümkündür.<sup>30</sup>

Çömlekler de farklı gruplar oluşturmaktadır. Bunlar arasında basit içe eğik düz ağız kenarlı parçalar yer alır (Fig. 9.8-12). Bu ağız kenarının benzer örneklerine Neolitik Çağ'da Barçın Höyük'te<sup>31</sup> rastlanmaktadır. İç bükey kavisli kenara sahip çömlek parçaları da yoğunluk oluşturmakta (Fig. 9.13-16) olup benzerlerine Neolitik Çağ'da Barçın Höyük,<sup>32</sup> Coşkun-tepe,<sup>33</sup> Uğurlu V,<sup>34</sup> Yeşilova Höyüğü<sup>35</sup> ve Keçiçayırı'nda<sup>36</sup> rastlanmaktadır. Basit ağızlı dudağı dışa çekik ve kısa boyunlu (Fig. 10.1-4) oluşuyla farklı olan çömlek ağzının benzerleri ise Neolitik Çağ'da

Hoca Çeşme IV-III,<sup>37</sup> Aktopraklık C,<sup>38</sup> Coşkun-tepe<sup>39</sup> ve Ulucak IV-V'de<sup>40</sup> ele geçmiştir.

“Hole mouth” olarak adlandırılan basit, içe eğik ağız kenarlı ve boyunsuz çömleklere ait ağız kenarlarının (Fig. 10.5-9) benzerleri Neolitik Çağ'da Barçın Höyük,<sup>41</sup> Coşkun-tepe,<sup>42</sup> Ege Gübre,<sup>43</sup> Yeşilova Höyük III<sup>44</sup> ve Keçiçayırı'nda<sup>45</sup> ele geçmiştir. Bu çömlek grubu içinde dışa çekik dudaklı ağız kenarı parçalarının (Fig. 10.10-12) benzerlerine ise Neolitik Çağ'da Barçın Höyük,<sup>46</sup> Ulucak<sup>47</sup> ve Keçiçayırı'nda<sup>48</sup> rastlanmıştır.

Boyunsuz çömlek grubu içinde yer alan ağız kenarı düz (Fig. 10.13-14) veya içbükey dudaklı/ledge-rim (Fig. 10.15) ağız kenarlı çömleklerin arasında ağız kenarı düz olanların benzerleri Barçın Höyük,<sup>49</sup> Uğurlu IV-V,<sup>50</sup> Coşkun-tepe,<sup>51</sup> Araptepe,<sup>52</sup> Ege Gübre,<sup>53</sup> Ulucak IV-geç V,<sup>54</sup> iç bükey dudaklı ağız kenarının benzerlerine ise Barçın Höyük,<sup>55</sup> Demircihöyük,<sup>56</sup> Keçiçayırı<sup>57</sup> ve Bademağacı'nda<sup>58</sup> rastlanmaktadır.

Buluntular arasında kulp ve dip parçaları farklı tiplerde ele geçmiştir. Neolitik Çağ'a ait tünel kulpların kısa (Fig. 13.1-6) ve uzun olarak iki biçime sahip olduğu görülmektedir. Bu kulplar dikey olarak kabın karın kısmına yerleştirilmiştir.

24 Özdoğan 2007: 401; 2009: 37; Özdöl 2009: 447-448.

25 Caymaz 2006: Fig. 2.3-4.

26 Çilingiroğlu et al. 2004: Fig. 23.3.

27 Derin et al. 2009: Fig. 7.14.

28 Dedeoğlu et al. 2019: Fig. 13.9.

29 Sarı ve Akyol 2019: Pl. 1.1-2.

30 Çelik 2019: Fig. 11.9.

31 Rodenberg 2008: Fig. 7.131.

32 Gerritsen et al. 2013: Fig. 18.12,13.

33 Takaoğlu 2005: Fig. 4.5.

34 Erdoğan 2011: 50 Fig. 12.1.

35 Derin et al. 2009: Fig. 8.33.

36 Sarı ve Akyol 2019: Pl. 2.19-20.

37 Karul ve Bertran 2005: 120-121 Fig. 2.2-3.

38 Karul ve Avcı 2011: 4 Fig. 11.AKT06 88E22.

39 Seeher 1990: Fig. 1.1; Takaoğlu 2005: Fig. 4.5.

40 Çilingiroğlu et al. 2004: Fig. 21.15; Çilingiroğlu 2012: Fig. 4.1.

41 Gerritsen et al. 2013: Fig. 18.2-4.

42 Seeher 1990: Fig. 1.6,7.

43 Sağlamtimur 2012: Fig. 13.3,5,7.

44 Derin et al. 2009: Fig. 7.16, 8.20.

45 Sarı ve Akyol 2019: Pl. 2.18.

46 Gerritsen et al. 2013: Fig. 18.1.

47 Çilingiroğlu et al. 2004: Fig. 23.6,7.

48 Sarı ve Akyol 2019: Pl. 2.22-23.

49 Gerritsen et al. 2013: Fig. 19.6.

50 Erdoğan 2011: Fig.11.5, 12.5; 2014: 160 Fig. 11.2.

51 Takaoğlu 2005: Fig. 4.2,3.

52 Caymaz 2006: Fig. 2.3.

53 Sağlamtimur 2012: Fig.10.1,2.

54 Çilingiroğlu 2012: Fig. 4.1.15-17; Çevik ve Vuruşkan 2020: Fig. 11.8,19,30.

55 Gerritsen et al. 2013: Fig. 18.5.

56 Seeher 1987: Fig. 1.1-6.

57 Sarı ve Akyol 2019: Fig. 13.1b.

58 Duru ve Umurtak 2019: Pl. 33.3, 78.4.

Araştırmamız sırasında Andık Mağarası'ndan ele geçen kısa tünel kulpların yanı sıra 2013 yılında müze araştırmasında saptanan bir adet uzun tünel kulp sayesinde her iki tipe sahip kulpların varlığı kanıtlanmıştır. Kısa tünel kulbun yakın benzerleri Neolitik Çağ'da Hoca Çeşme IV-III,<sup>59</sup> Uğurlu V,<sup>60</sup> Ulucak V,<sup>61</sup> Yeşilova III,<sup>62</sup> Ekşi Höyük 4a,<sup>63</sup> uzun tünel kulpların benzerleri ise Neolitik Çağ'da Aktopraklık,<sup>64</sup> Uğurlu IV,<sup>65</sup> Coşkuntepe,<sup>66</sup> Ege Gübre,<sup>67</sup> Ulucak V,<sup>68</sup> Yeşilova Höyüğü<sup>69</sup> ve Çukuriçi<sup>70</sup> gibi yerleşimlerde bilinmektedir. Kısa boyutlu kulpların Erken Kalkolitik Çağ'da Çukuriçi VIII<sup>71</sup> gibi bölge merkezlerinden ele geçen buluntular sayesinde kullanımının devam ettiği gözlenmektedir.

Kalkolitik Çağ'a tarihlendirdiğimiz seramik parçasının tamamı el yapımıdır. Seramik parçalarının yedi adeti astarsız, diğerleri astarlıdır. Çanakların içi ile çömlerinin ağız kenarı iç bölümünün de astarlandığı görülmektedir.

Astarlı parçalar arasında bir grubun kırmızıdan kahverengine geçen tonlara sahip olduğu görülmektedir. Bu grubun dışında, parçaların dış yüzeylerinde az sayıda parça açık kırmızı-kahverengi tonlarda, diğer büyük grubu ise kahverengi, gri ve siyaha doğru değişen renklerde. İç yüzeylerde ve hamurlarda koyu kahverengi, gri ve siyah rengin ağırlıklı olduğu görülür.

Katkılar arasında parçaların tamamında kireç öne çıkmakta olup beş adet parçada orta boyutlu, diğerlerinde ise ince boyutlu kirecin varlığı gözlenmiştir. İkinci yoğun grubu taşıyıcı oluşturmaktadır. Beş adet parçada taşıyıcı karşımıza çıkmazken, üç adet parçada iri, altı adet parçada orta ve diğerlerinde ise ince taşıyıcı tanelerinin varlığı gözlenmiştir. Mika katkıya dört adet

parçada rastlanmazken, yedi adet parçada orta yoğunlukta ve diğer parçalarda ise seyrek miktarda saptanmıştır. Bitkisel katkı ise oniki adet parçada saptanabilmiştir.

Çanak grubuna ait parçalar arasında basit ağız kenarlı çanaklar sayıca az olup farklı tiplere sahiptirler. Bunlar arasında basit ağız kenarlı yavvan çanakların (Fig. 11.1-9) benzerlerine Kalkolitik Çağ'da Aktopraklık<sup>72</sup> ve Yeşilova Höyük'te<sup>73</sup> rastlanmaktadır. Ağız kenarı içe yatık çanakların (Fig. 11.10) benzerine Alacalıgöl'de<sup>74</sup> rastlanmıştır. Birbirlerinden farklı iki çanak ağız kenarı bezemeli oluşlarıyla dikkat çeker. 2013 müze araştırması sırasında saptanan bu iki parçadan bir tanesi içe yatık basit ağız kenarlıdır. Diğer parça ise dudağı hafif dışa çekik içbükey kenarlı derin çanak biçimindedir. Bu parçalardan bir tanesinin iç yüzeyinde üç, ikincisinin iç ve dış yüzeylerinde dört adet paralel çizgiden oluşan zikzak bezemesi yer almaktadır. Beyaz boya ile yapılmış bu bezeme örneklerine Erken ve Orta Kalkolitik Çağ'da Gülpınar III ve II'de beyaz boyalı seramik grubu içinde yer alan açık kapların iç ve dış yüzeylerinde rastlamaktayız.<sup>75</sup> Benzeri bezeme uygulamaları Erken ve Orta Kalkolitik Çağlar'da Gülpınar'ın yanı sıra Kumtepe A2,<sup>76</sup> Alacalıgöl,<sup>77</sup> Limantepe VII,<sup>78</sup> Geç Kalkolitik Çağ'da ise Orman Fidanlığı VII,<sup>79</sup> Bakla Tepe,<sup>80</sup> Çukuriçi Vb-VI-VII<sup>81</sup> ve Beycesultan'da<sup>82</sup> karşımıza çıkmaktadır.

İçe yuvarlak kalınlaştırılmış ağız kenarı çanakların bezemesizlerinin (Fig. 11.14) yanı sıra ağız kenarı üzerinde (Fig. 11.11,13-14,16-17) ve iç yüzeyinde dikey veya vev yiv bezemesinin (Fig. 11.17,18) yer aldığı dekorasyona sahip çanak parçaları ele geçmiştir. Bu tip çanakların

59 Karul ve Bertran 2005: 120-123 Fig. 2.2-3.

60 Erdoğan 2011: 50 Fig. 12.6.

61 Çevik ve Vuruşkan 2020: Fig. 11.

62 Derin et al. 2009: Fig. 8.23.

63 Dedeoğlu et al. 2019: Fig. 14.7-9.

64 Karul ve Avcı 2011: Fig. 12.183.

65 Erdoğan 2003: Fig. 4; 2014: Fig. 12.3,5.

66 Takaoglu 2005: Fig. 4.8.

67 Sağlamlı 2012: Fig. 15.

68 Çevik ve Vuruşkan 2020: Fig. 11.

69 Derin et al. 2009: Fig. 12.66.

70 Horejs 2012: Fig. 6.B.

71 Horejs 2012: 119 Fig. 6.D.

72 Çelik 2019: Fig. 11.4.

73 Derin 2020: Fig. 6.4-6.

74 Gabriel et al. 2004: Fig. 4.2; Blum 2014: Pl. 8.7.

75 Takaoglu baskıda: Fig. 4. Prof. Dr. T. Takaoglu'na Gülpınar boya bezemeli seramiği hakkında bilgi vererek yayın sürecinde olan makalesinden yararlanmamı sağladığı için teşekkür ederim.

76 Sperling 1976: 324 dn. 12 Fig. 9.216.

77 Blum 2014: 135, Pl. 7.10.

78 Caymaz 2013: Çiz. 14.5-6,13-16.

79 Efe 2001: Fig. 17. 270, 271, 276-278.

80 Caymaz 2013: Çiz. 15.6, 10-11.

81 Schwall 2018: Pl. 1.6, 26.640.

82 Lloyd ve Mellaart 1962: 79-83, Fig. P.1, P.2.-P.4.

benzerleri, Kalkolitik Çağ'da Balkanlar'da Karanova II-IV,<sup>83</sup> Aşağı Pınar 4,<sup>84</sup> Mentеше,<sup>85</sup> Ilıpınar VB,<sup>86</sup> Hoca Çeşme II,<sup>87</sup> Uğurlu III,<sup>88</sup> Beşik-Sivritepe,<sup>89</sup> Gülpınar II,<sup>90</sup> Ege Gübre II,<sup>91</sup> Ulucak III<sup>92</sup> ve Yassitepe'de<sup>93</sup> bulunmaktadır.

Derin çanak grubu arasında basit dik ağızlı ve ağız kenarına bağlanan dikey kulplu parçaların (Fig. 12.1-2) benzer örneklerine Erken Kalkolitik Çağ'da Ege Gübre,<sup>94</sup> Ulucak IIIb<sup>95</sup> ve Geç Kalkolitik Çağ'da Baklatepe<sup>96</sup> çanakları arasında rastlanmaktadır. Tutamak kulplu derin çanakların (Fig. 12.3) benzerini ise Erken Kalkolitik Çağ'da Ege Gübre<sup>97</sup> ve Ulucak IIIc ve IIIb<sup>98</sup> buluntuları arasında görmekteyiz. Basit içe eğik ağız kenarlı derin çanak biçimine sahip bir çanak parçası (Fig. 12.4) yuvarlak kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanaklarda sıklıkla rastladığımız yiv bezemenin benzerine sahiptir. Bu çanağın benzerini Ege Gübre II<sup>99</sup> ve Ulucak IIIb'de<sup>100</sup> görmekteyiz. "S" profilli olarak tanımlanan çömlek parçalarının (Fig. 12.5-6) benzerlerine Kalkolitik Çağ'da Aktopraklık,<sup>101</sup> benzer kulba sahip çömleklere ise Yeşilova Höyük,<sup>102</sup> Limantepe,<sup>103</sup> Baklatepe<sup>104</sup> ve Çukuriçi VIb-VII'de<sup>105</sup> rastlanmaktadır.

Andık Mağarası, 2013 yılı buluntuları arasında

yer alan bir adet çömlek, üzerinde durulması gereken buluntulardan bir tanesini oluştur. Bu çömlek, dışa çekik ağız kenarlı, daralan boyun sonrasında genişleyen bir gövde ve sonrasında tekrar daralarak düz dip ile biçimlenmektedir. Kap boyun kısmından başlayıp ağız kenarı üzerine yükselerek ağız kenarına bağlanan bir tanesi kırık karşılıklı iki dikey kulba sahiptir. Sağlam olan kulp yassı gövdesinin üst kısmında sivri bir çıkıntılı ile boynuz kulp tipine sahiptir. Kulpta yer alan memeciklerin benzerleri boyun bölgesinde karşılıklı üçer adetten oluşan gruplar halinde yerleştirilmiştir. Bu çömlek ile kulp düzenlemesinin benzerleri Batı Anadolu'da Geç Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilen Kumtepe IBI<sup>106</sup> ve Orman Fidanlığı VII'de<sup>107</sup> karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Andık Mağarası'nda iki dikey (Fig. 13.8-9), Karatepe Mağarası'ndan bir adet yatay kulp (Fig. 13.7) yer almakta olup kulplardan bir tanesi boynuzlu kulp tipine sahiptir. Bu tip kulpların benzer örnekleri, Erken ve Orta Kalkolitik Çağ'da Ilıpınar VB,<sup>108</sup> Aşağı Pınar II,<sup>109</sup> Uğurlu III,<sup>110</sup> Beşik-Sivritepe,<sup>111</sup> Alacalığöl,<sup>112</sup> Ulucak,<sup>113</sup> Yeşilova Höyüğü II,<sup>114</sup> Limantepe VII,<sup>115</sup> Geç Kalkolitik Çağ'da Barçın Höyük<sup>116</sup> ve Beycesultan'da<sup>117</sup> bulunmuştur.

Ağız kenarına yakın bir konumda yerleştirilmiş tutamak kulp örneklerini, çanaklarda deliksiz (Fig. 11.6,9) ve delikli (Fig. 11.11), çömleklere ise deliksiz (Fig. 12.3) olarak Kalkolitik Çağ seramik parçaları üzerinde görmekteyiz. Bu kulp tiplerinin benzerlerine, Barçın Höyük,<sup>118</sup> Demircihöyük,<sup>119</sup> Ege Gübre II,<sup>120</sup> Ulucak III,<sup>121</sup>

83 Nikalov 2002a: Fig. II.2.17,19; 2002b: Fig. III.9,10; 2002c: Fig. IV.4.6,9; Bozilov 2002: Fig. V.2.

84 Parzinger ve Schwarzberg 2005: Taf. 71.5, 83.5,6.

85 Roodenberg 1999: Fig. 10.3,4, 60.1.

86 Thissen 2008: Fig. 7.2,3,5.

87 Karul ve Bertman 2005: Fig. 7.1.

88 Erdoğan 2011: Fig. 8.1; 2014: 163 Fig. 19.3.

89 Gabriel 2006: 358, Fig. 2.2.

90 Takaoğlu ve Özdemir 2018: Fig. 49.9.1.

91 Caymaz 2013: Çiz. 8.5,6,8,9.

92 Çilingiroğlu ve Derin 2004: Fig. 20.11.

93 Derin 2006: 3 Res. 1.3.

94 Caymaz 2013: Çiz. 8.25.

95 Caymaz 2013: Çiz. 4.11.

96 Caymaz 2013: Fig. 15.22, 18.18.

97 Caymaz 2013: Çiz. 8.26.

98 Caymaz 2013: Çiz. 1.15, 3.12.

99 Caymaz 2013: Çiz. 8.10.

100 Caymaz 2013: Çiz. 5.15,17.

101 Karul ve Avcı 2013: 47 Fig. 7; Çelik 2019: Fig. 16.4.

102 Caymaz 2013: Çiz. 71.4.

103 Caymaz 2013: Çiz. 85.1.

104 Caymaz 2013: Çiz. 105.4,10, 114.2.

105 Schwall 2018: Taf. 11.277.

106 Bertram ve Karul 2014: Fig. 14.

107 Efe 2001: Fig. 18.281-283.

108 Thissen 2008: Fig. 1.1,4.

109 Parzinger ve Schwerberg 2005: Fig. 5.4.

110 Erdoğan 2014: Fig. 19.2.

111 Korfmann 1986: Fig. 4.

112 Gabriel et al. 2004: Fig. 17; Blum 2014: Pl. 7.3.

113 Caymaz 2013: Çiz. 4.26-32.

114 Derin et al. 2009: Fig. 14.91, 15.93,94.

115 Caymaz 2013: Fig. 14.32.

116 Gerritsen et al. 2010: 105 Fig. 9.3.

117 Lloyd ve Mellaart 1962: Fig. P.3.14.

118 Gerritsen et al. 2010: 105 Fig. 11.2,3.

119 Seeher 1987: Pl. 27:7.

120 Caymaz 2013: Çiz. 8.9,11,13,26.

121 Caymaz 2013: Çiz. 1.1,4,5,15,23, 2.1-5.

Yeşilova Höyüğü II,<sup>122</sup> Asopos Tepesi<sup>123</sup> ve Tlos'da<sup>124</sup> rastlamaktayız.

Her iki mağara da bir grup dip parçası ele geçmiştir. Bu parçalar arasında kap imalat tekniğini gösteren parçalar da yer almaktadır. El yapımı olan bu parçalarda, kil levhaların birbiri üzerine yerleştirilmesi suretiyle kapların biçimlendirilmesinin ayrıntıları görülmektedir. Parçalardan iki tanesinde iki kil levhasının (Fig. 13.10,11), bir parçada ise üç levhanın (Fig. 13.15) birleşiminin izleri görülebilmektedir. Coiling Method/Şerit Tekniği<sup>125</sup> olarak tanımlanan tekniğin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Orta Kalkolitik Çağ'da Gülpınar<sup>126</sup> ve Geç Kalkolitik Çağ'da Barçın Höyük'ten<sup>127</sup> ele geçen seramik parçalarının üzerinde bu izleri görmek mümkündür.

Diplere ait buluntular arasında ayaklı dipler ve taban kısmında dokuma izi bulunan dip parçaları da ele geçmiştir. Andık Mağarası'nda ayaklı diplere ait yuvarlak kesitli bir ayağın (Fig. 13.16), yanı sıra iki dip parçasında ise kabaca dikdörtgen biçimli kırılmış ayakların korunmuş izleri (Fig. 13.12-13) yer almaktadır. Üç veya dört ayaklı olabilecek bu diplere ait bir ayak parçası Karatepe 1 Mağarası'nda ele geçmiştir (Fig. 13.17). Bu tip ayakların benzerleri, Erken ve Orta Kalkolitik Çağ'da Aktopraklık,<sup>128</sup> Kumtepe,<sup>129</sup> Beşik-Sivritepe,<sup>130</sup> Gülpınar<sup>131</sup> ve Alacalıgöl'den<sup>132</sup> tanınmaktadır.

Andık Mağarası'nda beş ve Karatepe 1 Mağarası'nda dokuma izine sahip bir adet dip parçası ele geçmiştir (Fig. 13.14-15). Dokuma izli dipler Neolitik Çağ'da Balkan yerleşmelerinde, Trakya'da ise Aşağı Pınar'da 7-6<sup>133</sup> M.Ö. 7. bin yılın sonları ile M.Ö. 6. bin yılın ilk yarısına ait tabakalarda karşımıza çıkmaktadır. Batı Anadolu'da Erken ve Orta Kalkolitik Çağ'da

Beşik-Sivritepe,<sup>134</sup> Gülpınar,<sup>135</sup> Ulucak III,<sup>136</sup> Çine-Tepecik Höyüğü,<sup>137</sup> Geç Kalkolitik Çağ'da Çukuriçi Höyük VIa<sup>138</sup> gibi birçok merkezde rastlanmaktadır.

Erken Tunç Çağı'na tarihlendirdiğimiz az sayıda seramik parçasının tamamı el yapımıdır. Seramik parçaları astarlı olup bir adet parça dışında tamamı perdahlıdır. Dış ve iç yüzey renkleri kahverengi, koyu gri ve siyahın tonlarındadır. Katkılar arasında kireç ince kalitede öne çıkarken, taşcık bir adet parçada ince kalitede mevcuttur. İki parçada seyrek oranda ince mika, bir parçada ise ince seramik parçası katkı olarak saptanmıştır.

Orta - Geç Tunç Çağı'na tarihlendirilen elimizdeki tek parça çark yapımıdır. Astarlı dış ve iç yüzey koyu griden siyaha doğru dalgalı değişen renge sahiptir. Hamurunda ince kireç, taşcık ve yoğun mikanın varlığı gözlenmiştir.

Karatepe Mağarası'nın az sayıda buluntusu arasında birer adet gaga ağız parçası (Fig. 12.7), içe yatık ağız kenarlı çanak parçası (Fig. 12.8), kapak parçası (Fig. 12.9) ve dikey kulp (Fig. 12.10) yer almaktadır. Bu parçaların ait olduğu kapların benzerlerine Batı Anadolu Erken Tunç Çağı I yerleşimlerinde sıklıkla rastlanmaktadır. Gaga ağızlı testi ağızının yakın benzerlerini birçok Batı Anadolu Erken Tunç Çağı yerleşimi arasında Troia,<sup>139</sup> Demircihöyük,<sup>140</sup> Yortan,<sup>141</sup> Kuruçay,<sup>142</sup> çanak ağızının benzerlerini ise Troia<sup>143</sup> ve Yortan'da<sup>144</sup> bulmaktayız.

Benzer bir durum, dışa çekik üç adet yatay yivli omurgalı çanağa ait ağız kenarı parçası için de söz konusudur. Orta ve Geç Tunç Çağları'nda Batı Anadolu'da sıkça karşımıza çıkan omurgalı yivli çanakların (Fig. 12.11) Orta Tunç Çağı'nda gri astarlı benzerleri Üyücek,<sup>145</sup> Smyrna

122 Caymaz 2013: Çiz. 10.1, 11.4.

123 Konakçı 2016: Fig. 7.

124 Korkut et al. 2019: Fig. 5.1-6.

125 Ökse 1999: 8-9.

126 Özdemir 2015: 51.

127 Gerritsen et al. 2010: 205 Fig. 8.2,4,5.

128 Karul 2007: 389 Fig. 5; 2017: Fig. 72.

129 Sperling 1976: Fig. 8.117, 118.

130 Korfmann 1986: Fig. 4.7.

131 Takaoğlu 2016: Fig. 7, 8.

132 Blum 2014: Fig. 6.1,3-4.

133 Özdoğan 2019.

134 Gabriel 2006: 358, Fig. 2.10.

135 Özdemir 2007; 2013.

136 Çilingiroğlu ve Çilingiroğlu 2007: 3; Çevik 2018: 52.6.

137 Günel 2014: 87.

138 Horejs ve Schwall 2018: Fig. 54.3; Schwall 2018: 263.

139 Blegen et al. 1950: Pl. 240.6,7.

140 Secher 1987: Fig. 37.7, 38.3,4.

141 Kamil 1982: Fig. 40.144, 65.213.

142 Duru 1996: Fig. 142.7.

143 Blegen et al. 1950: Pl. 238.1a,8.

144 Kamil 1982: Fig. 23.7.

145 Bayne 2000: 61 Fig. 6.13.

(Bayraklı),<sup>146</sup> kırmızı astarlı benzerleri Troia erken ve orta VI,<sup>147</sup> Panaztepe,<sup>148</sup> Limantepe,<sup>149</sup> Geç Tunç Çağı'nda kırmızı astarlı benzeri Beycesultan II,<sup>150</sup> devetüyü astarlı benzerleri ise Beycesultan I ve III'de<sup>151</sup> saptanmıştır.

Andık ve Karatepe 1 Mağaralarında ele geçen seramik buluntular arasında az sayıda Hellenistik ve Roma Çağına tarihlenilebileceğimiz parçalar mevcuttur. Bu parçalar arasında yayvan çanaklar ve karında kulplu testi grubu yoğunluk oluşturur. Mağara duvarlarında saptadığımız niş düzenlemeleri, bölgede birçok kayalık alanda ve mağarada rastlanan nişlerle yakın benzerlik göstermektedir. İ.K. Kökten,<sup>152</sup> Karanlık Mağara'da yaptığı sondaj çalışması sırasında Kybele kültüyle ilişkili gördüğü "pişmiş topraktan yapılmış içleri boş, eli davullu, karnında aslan kabartması bulunan; su taşıyan ve çeşitli başlıklı, kadın, erkek adak heykelcikleri" olarak tanımladığı bir grup figürinin ele geçtiğini bildirmektedir. Yakın zamanda kazısı yapılan Bergama, Ballık Mağarası'nda da Kybele kültüyle bağlantılı değerlendirilen pişmiş toprak figürün başları ele geçmiştir.<sup>153</sup> Bu tip figürinlerin ait olduğu kült uygulamalarının birer parçası olarak değerlendirilebileceğimiz duvarlara açılmış nişler, Karesi ilçesinde Bakacak Tepe<sup>154</sup>, Burhaniye ilçesinde Dedekaya ve İnkaya'da<sup>155</sup> yer alan Geç Klasik Çağ'dan Geç Antik Çağ'a kadar geniş bir zaman diliminde kült uygulamaları için kullanılmış olması muhtemel niş düzenlemeleriyle de benzerdir. Ayrıca, niş, figürin ve az sayıdaki seramik parçasından oluşan buluntu topluluğuna sahip mağaraların, İnboğazı Vadisi'nin güneyinde Helenistik ile Roma Çağı yerleşim tabakalarının saptandığı Küçükçal Tepe<sup>156</sup> yerleşimcileri tarafından, kült alanı olarak kullanıldığı izlenimi vermektedir. Ortaçağ'a ait az sayıda sırlı seramik parçasına Andık Mağarası ve Karanlık

Mağara'da rastlanmıştır.

## Sonuç

Edremit Körfezi'nde alüvyon dolgunun körfezi kaplaması ile tarım alanlarındaki genişleme, Tunç Çağlarında yerleşim sayısında gözle görülür bir artışı peşi sıra getirmiştir. Körfez bölgesinde saptanan Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a ait yerleşim sayısı son yıllarda yapılan araştırmalar sayesinde artış göstermiştir. Bu yerleşimler, körfezi çevreleyen dağların yamaçlarında ve vadilerde yer alan mağaralarda karşımıza çıkmaktadır. Ova seviyesinin üzerinde bulunan Sülüklüçeşme Tepe, şimdilik bildiğimiz tek Neolitik Çağ yamaç yerleşmesi durumundadır. Plato seviyesindeki İnboğazı Vadisi mağaralarının körfezdeki sulak alanlara hakim konumuyla Prehistorik yerleşimciler için uygun şartları sağladığı ve bu sayede yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde kısmen korunmuş durumda olan Andık, Aydınlık, Karatepe 1 ve 2 Mağaraları'nın dışında yakın zamana kadar mağara sayısının daha fazla olduğu bilinmektedir.

Araştırma yaptığımız 4 adet mağarada ele geçen seramik parçaları birlikte ele alınmıştır. Neolitik Çağ'a tarihlendirdiğimiz parçaların tamamına yakın bölümünün astarlı, bunların arasında bir bölümünün astar renginin Kırmızı Astar/Red Slipped and Burnished Wares grubuna ait olduğu görülmektedir. Parçalarda yoğunluğun ise koyu renklerin hakim olduğu kahverengi gri ve siyah/Dark Faced Burnished Ware olarak da tanımlanan yüzey rengine sahip seramik türünde olduğu gözlenmiştir. Hamur katkıları arasında, kireç, taşçık ve mika hemen hemen parçaların tamamında gözlenirken, yarıya yakın bir bölümünde ise bitkisel katkının varlığı saptanabilmektedir.

Çanak grubu içinde basit ağız kenarlı parçalar yoğun olup bunlar arasında dışa eğik ağız kenarlı, içe eğik düz ağız kenarlı ve içbükey ağız kenarlı çanak parçaları yer almaktadır. Çömleklere ait ağız kenarları içinde iç bükey kavisli ağız kenarlı, dudağı dışa çekik ağızlı, dudağı dışa çekik kısa boyunlu, içe eğik basit ağız kenarlı çömlek parçalarının yanı sıra boyunsuz ve dudağı dışa çekik ağız kenarları ile düz ağız kenarlı veya içbükey kanallı dudaklı ağız kenarlı çömleklere ait parçalar da görülmektedir. Neolitik Çağ parçaları arasında kısa ve uzun tünel kulplar da mevcuttur.

Kalkolitik Çağ'a tarihlendirdiğimiz seramik parçasının büyük bir bölümü astarlı olup bu

146 Bayne 2000: Fig. 12.7.

147 Blegen et al. 1953: 161 Fig. 364.3; Pavúk 2020: Fig. 19.5.

148 Günel 1999: 64-65, 116 Fig. 142.4.

149 Aykurt 2020: 23-24 (C9b) Tab. 13a.

150 Mellaart ve Murray 1995: 27 Fig. P.13.5.

151 Mellaart ve Murray 1995: Fig. P.2.10, P.32.2.

152 Kökten 1949: 815.

153 Pirson 2021: 273-274 Fig. 48-49.

154 Yalçıklı 2019: 546 dn. 8.

155 Beksaç 2001: 117; 2002: 285.

156 Stauber 1997: 98-99.

parçaların bir bölümünün kırmızı-kahverengi renklere sahip olduğu görülmektedir. Diğer astarlı parçalar ise kahverengi, gri ve siyaha doğru değişen yüzey renklerine sahiptir. Hamur katkıları arasında tamamında kireç yer alırken, grubun büyük bir bölümünde taşçık gözlenmektedir. Neolitik Çağ parçalardan farklı olarak mika ve bitkisel katkı az sayıda parçada saptanabilmiştir.

Çanak grubuna ait ağız kenarları arasında yayvan çanaklar yoğunluk göstermektedir. Bu grup içinde basit ağız kenarlı ve içe yatık ağız kenarlı çanakların dışında belirgin bir grubu içe yuvarlak kalınlaştırılmış dikey veya verev hatların yer aldığı yiv dekorasyona sahip ağız kenarlı parçalar oluşturmaktadır. Derin çanaklar grubunda ise dik basit ağız kenarlı, içe eğik basit ağız kenarlı derin çanak parçalarını görmekteyiz. Çömlek grubu daha az sayıda olup "S" profilli parçalardan oluşur. Ayrıca, dışa çekik ağız kenarlı, içbükey boyunlu ve geniş gövde ile biçimlendirilmiş tüme yakın bir çömlek boynuz kulba sahip olup Andık Mağarası'nda benzer kulp parçalarına da rastlanmıştır. Kulp çeşitleri arasında delikli ve deliksiz tutamak kulp örnekleri mevcuttur. Andık ve Karatepe 1 Mağaralarında ele geçen bir grup düz dip parçaların cidarında saptadığımız izler sayesinde, bu parçaların üst üste koyulan kil levhanın bastırılması suretiyle şerit tekniği kullanılarak üretildikleri anlaşılmıştır. Ayrıca ayaklı dipler ve taban kısmında dokuma izi bulunan dip parçaları da ele geçmiştir.

Andık ve Aydınlık Mağaraları'nda saptayamadığımız, Karatepe Mağarası'ndan ele geçen Erken Tunç Çağı'na ait az sayıda seramik parçası astarlı olup kahverengi-koyu gri ve siyah renklindedir. Bu küçük grup içinde gagaağızlı testi parçaları ve bir adet kapak parçası yer almaktadır. Orta-Geç Tunç Çağı buluntusu ise gri-siyah dalgalı renge sahip bir çanak parçası ile temsil edilmektedir.

İ.K. Kökten'in gerçekleştirdiği sondaj çalışması dışında henüz bilimsel kazı yapılmamış bu mağaralarda ele geçen seramik buluntular arasında Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilen parçaların yoğun olduğu görülmektedir. Karatepe 1 Mağarası'nda bulunan Tunç Çağı seramik parçalarının birkaç parçadan oluşması, bu mağaranın mevsimlik kısa sürelerde kullanıldığı veya yerleşim dışında farklı bir fonksiyona yönelik olarak da kullanılmış olacağını düşündürmektedir. Mağaraların alt tabakalarında bulunması beklenen seramik gruplarının eski eser kaçakçıları

tarafından ortaya çıkartılmış olmasının yanı sıra yüzeyin hemen altında saptanan Geç Kalkolitik Çağ'a ait kap, erken tabakaların yüzeye yakın konumda olduğunu göstermektedir. Tunç Çağı seramiklerinde olduğu gibi Hellenistik ve Roma Çağlarına ait az sayıda parçanın ele geçmesi de mağaraların kullanımında oluşan değişikliğe işaret etmektedir. Mağaralarda Kalkolitik Çağ sonrasına ait seramik parçalarının azaldığı bu süreçte, ovadaki yerleşim sayısında da artışın olduğu görülür. Tunç Çağı ve sonrası süreçlerde mağaralara olan ihtiyacın azaldığı, mevsimsel olarak kısa süreli veya kült amacıyla kullanımın sürdüğü anlaşılmaktadır. Mağaraların kullanımındaki dönüşümün iyi bir örneğini Andık ve Karatepe 1,3,4 Mağaraları'nda saptadığımız Hellenistik ve Roma Çağları'na ait kullanım izleri oluşturmaktadır. Körfez ve yakın çevresinde Geç Klasik Çağ'dan Geç Antik Çağ'a kadar geniş bir zaman diliminde kült uygulamaları amacıyla kullanılmış olması, olası niş düzenlemelerinin benzerlerinin mağaralarda yer almasının yanı sıra figürin ve az sayıdaki seramik parçasının ele geçmesi, kült alanı olarak kullanıldıkları izlenimini vermektedir. Tunç Çağlarına ait az sayıdaki seramik parçasının bulunmuş olması da, bu tür uygulamaların erken dönemlerde başlama ihtimalini de düşündürmektedir.

Bu veriler ışığında, Andık Mağarası'nda; Geç Neolitik, Erken, Orta, Geç Kalkolitik, Helenistik, Roma ve Ortaçağ, Aydınlık Mağarası'nda; Geç Neolitik ve Erken Kalkolitik, Karatepe 1 ve 2 Mağaraları'nda ise Geç Neolitik, Erken, Orta Kalkolitik, Erken, Orta-Geç Tunç ve Roma Çağları'na tarihlendirebildiğimiz seramik parçalarının varlığı saptanmıştır.

Neolitik ve Kalkolitik Çağ tabakalarının yoğunluğuyla dikkatimizi çeken İnboğazı Vadisi mağaraları, saptadığımız bulgular sayesinde bölgenin önemli bir Prehistorik yaşam alanı olduğunu göstermektedir. Bu süreçte mağaralarda var olan kültürün Ege sahil kesimi ve Marmara bölgesinin batısında yer alan Neolitik ve Kalkolitik Çağ kültürleri ile kültür birliği içinde olduğu görülmektedir. Dikkatimiz çeken hususlar arasında çevre bölgelerde saptanmış olan Neolitik ve Kalkolitik Çağlara ait (perdah, sokma ve kazıma bezek ve mantar başlı/knobbed kulplar) sık görülen seramik uygulamalarının bir bölümüne henüz rastlanmamış olmasıdır. Bu tip seramik özelliklerinin bulunmamış olması, henüz örtülü tabaka



malzemesine ulaşılamamış olmasından kaynaklanacağı gibi Körfez çevresinde yer alan merkezlerde sıklıkla raslanan tabakaların dışında, mağaralarda farklı safhaları temsil eden tabakaların bulunma olasılığının da yüksek olduğunu düşündürmekte, bu durum vadideki yaşam alanlarının önemini daha da artırmaktadır.

## Katalog

Kısaltmalar: Ağız Kenarı: ak; Çap: ç; El Yapımı: ey; Dış Yüzey: D.; İç Yüzey: İ.; Hamur: H.

**Fig. 9.1,** Andık Mağarası, Galeri 2, ak, ç. 22 cm, ey, iç-dış astarlı, ince boyutlu kireç, bitkisel katkı, seyrek taşçık ve yoğun mika, D. 2,5YR4/4 (reddish brown), İ. 5Y4/4 (reddish brown), H. 7,5YR3/1 (very dark gray).

**Fig. 9.2,** Karatepe 2 Mağarası, ak, ç. 19 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, orta seyrek mika, D. 5YR4/3 (reddish brown), İ. 5YR4/1 (dark gray), H. 5YR5/6 (yellowish red).

**Fig. 9.3,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 13 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşçık, orta yoğun mika, D. 7,5YR3/1 (very dark gray), İ. 2,5YR4/6 (red), H. 10YR4/3 (weak gray).

**Fig. 9.4,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 20 cm, ey, astarlı, perdahsız, ince kireç, seyrek orta boyut taşçık, ince seyrek mika, D. 5YR5/3 (reddish brown), İ. 7,5YR5/2 (brown), H. 7,5YR2.5/1 (black).

**Fig. 9.5,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 38 cm, ey, astarsız, perdahsız, kireç, seyrek orta taşçık ve seyrek orta mika, D. 5YR5/3 (reddish brown), İ. 2,5YR5/2 (weak red), H. 2,5Y4/1 (dark gray).

**Fig. 9.6,** Karatepe 1 Mağarası, mağara önü yamaç, ak, ç. 18 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşçık, orta yoğun mika, D. 10R4/3 (weak red), İ. 7,5YR3/4 (brown), H. 10R4/1 (dark reddish gray).

**Fig. 9.7,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 13 cm, ey, iç-dış astarlı, ince kireç, bitkisel katkı ve seyrek taşçık, D. 10YR3/3 (dark brown), İ. 10YR2/1 (black), H. 2,5Y2.5/1 (black).

**Fig. 9.8,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 11 cm, ey, astarlı, iç-dış perdahlı, ince kireç ve seyrek taşçık, D. ve İ. 5YR3/2 (dark reddish), H. 7,5YR4/4 (brown).

**Fig. 9.9** Aydınlık Mağarası, ak, ç. 12 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, orta boyut taşçık ve seyrek mika, D. 7,5 YR4/4 (very dark gray) İ. 7,5YR2.5/1 (black), H. 7,5YR2.5/1 (black).

**Fig. 9.10,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 9 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, taşçık ve seyrek mika, D. 10YR2/4-10YR3/1 (dark gray brown-very dark gray), İ. 10YR3/1 (very dark gray), H. 10YR3/1 (very dark gray).

**Fig. 9.11,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 22 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, orta seyrek taşçık, orta yoğun mika, D. 7,5YR5/3 (brown), İ.

7,5YR5/2-10YR3/1 (brown-very dark gray), H. 10YR3/1 (very dark gray)

**Fig. 9.12,** Aydınlık Mağarası, ak, ç. 11 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, orta boyut taşçık, D. 7,5 YR4/4 (brown) İ. 7,5YR3/1 (very dark gray), H. 7,5YR6/3 (light brown).

**Fig. 9.13,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 30 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, yoğun taşçık ve seyrek mika, D. ve İ. 10YR5/3 (brown), H. 10YR3/1 (very dark gray).

**Fig. 9.14,** Andık Mağarası, Galeri 2, ak, ç. 20 cm, ey, astarsız, isli yüzeyli, ince kireç, taşçık, mika ve bitkisel katkı, D. 5YR4/4-10YR6/6 (reddish brown-brownish yellow), İ. 10YR6/6-2,5Y3/2 (brownish yellow-very dark grayish brown), H. 5YR4/6 (yellowish red).

**Fig. 9.15,** Karatepe 2 Mağarası, ak, ç. 17 cm, ey, astarlı, perdahsız, ince kireç, seyrek taşçık, seyrek mika, D. ve İ. 7,5YR5/4 (brown), H. 7,5YR4/1 (dark gray).

**Fig. 9.16,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 30 cm, ey, astarlı, iç-dış perdahlı, ince kireç, seyrek orta taşçık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 2,5YR3/4 (dark reddish brown), İ. 2,5YR3/4 (dark reddish brown), H. 5YR3/1 (very dark gray).

**Fig. 10.1,** Andık Mağarası, Galeri 1, ak, ç. 31 cm, ey, astarlı, iç ve dış perdahlı, orta boyut kireç ve taşçık, seyrek mika, D. 5YR3/3 (dark reddish brown), İ. 2,5YR3/4-2,5YR5/4 (reddish brown), H. 5YR3/3 (dark reddish brown).

**Fig. 10.2,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 34 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşçık, seyrek mika, D. ve İ. 2,5YR5/4 (reddish brown), H. 5YR3/2 (dark reddish brown).

**Fig. 10.3,** Andık Mağarası, Galeri 2, ak, ç. 41 cm, ey, astarlı, dış iyi perdahlı, ince kireç, orta taşçık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 2,5YR3/4 (reddish brown), İ. 2,5YR3/4-5YR5/4 (reddish brown), H. 10YR3/1 (very dark gray).

**Fig. 10.4,** Andık Mağarası, Galeri 1, ak, ç. 26 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, seyrek orta taşçık, orta yoğun mika ve bitkisel katkı, D. 7,5YR3/2 (dark brown), İ. 5YR4/3 (reddish brown), H. 7,5YR3/4 (dark brown).

**Fig. 10.5,** Andık Mağarası, Galeri 1, ak, ç. 17 cm, ey, astarlı, dış ve iç ak perdahlı, orta boyut kireç, iri taşçık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 5YR3/4-7,5YR5/2 (dark reddish brown-black), İ. 2,5YR3/4-2,5YR3/6 (dark reddish brown -dark red), H. 2,5Y3/1 (very dark gray).

**Fig. 10.6,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 49 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, içi düzelme, orta boyut kireç, mika ve bitkisel katkı, D. 2,5YR4/4 (reddish brown), İ. 10R5/6-2,5Y2.5/1 (red-black), H. 5Y2.5/1 (black).

**Fig. 10.7,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 6 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç ve seyrek mika, D. ve İ. 5YR3/2 (dark black), H. 10YR2/1 (black).

- Fig. 10.8,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 18 cm, ey, astarlı, iç ve dış perdahlı, ince kireç, taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 7.5YR2.5/1-7.5YR5/2 (black-brown), İ. 10YR3/1-5YR4/2 (very dark gray-dark reddish brown), H. 10YR2/1-10YR3/1 (black-very dark gray).
- Fig. 10.9,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 23 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ısı görmüş, ince kireç, iri taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 2.5YR2.5/4-5YR4/1 (reddish brown-dark gray), İ. 2.5YR4/4 (reddish brown), H. 10YR2/1 (black).
- Fig. 10.10,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 30 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, orta boyut taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 7.5YR3/2 (dark brown), İ. 10YR5/4 (yellowish brown), H. 2.5YR4/3 (dark black).
- Fig. 10.11,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 28 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, orta boyut taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 10R4/4-10R6/4 (weak red- light yellowish), İ. 2.5YR4/4-7.5YR3/1 (reddish brown-very dark gray), H. 2.5YR3/6-5YR4/4 (dark red-reddish brown).
- Fig. 10.12,** Andık Mağarası, Galeri 1, ak, ç. 17 cm, ey, astarlı, dış ve iç ağız kenarı perdahlı, ısı görmüş, ince kireç, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 7.5YR2.5/4-10YR2/1 (brown-black), İ. 5YR3/2-7.5YR4/1 (dark reddish brown-dark gray), H. 2.5Y2.5/1 (black).
- Fig. 10.13,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 39 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, orta boyut kireç, seyrek taşcık, mika ve bitkisel katkı, D. 10R4/4 (weak red), İ. 10R3/4 (dusky red), H. 2.5YR3/3 (dark reddish brown), Yayın: Yalçıklı 2019, 546 çiz. 1.3.
- Fig. 10.14,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 40 cm, ey, astarsız, dış perdahlı, ince kireç, taşcık ve bitkisel katkı, D. 5YR4/1 (dark gray), İ. 5YR4/3 (reddish brown), H. 7.5YR2.5/1 (black), Yayın: Yalçıklı 2019, 546 çiz. 1.4.
- Fig. 10.15,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 45 cm, ey, astarsız, perdahsız, ince kireç, taşcık, seyrek mika, D. 10YR2/1 (black), İ. 7.5YR5/2 (brown), H. 7.5YR4/2 (brown), Yayın: Yalçıklı 2019, 548 çiz. 1.5.
- Fig. 11.1,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 19 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşcık, seyrek mika, D. 7.5YR6/3 (light brown), İ. 10YR5/1 (gray), H. 10YR2/1 (black).
- Fig. 11.2,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 18 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşcık, orta seyrek mika, D. 7.5YR5/3 (brown), İ. 2.5YR5/3 (brown), H. 7.5YR2.5/1 (black).
- Fig. 11.3,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 22 cm, ey, dış ve iç perdahlı, ince kireç, orta seyrek taşcık, orta yoğun mika, D. 2.5YR4/4 (reddish brown), İ. 10YR6/2-2.5YR4/4 (light brownish gray-reddish brown), H. 7.5YR2.5/1 (black).
- Fig. 11.4,** Karatepe 1 Mağarası, Mağara önu yamaç, ak, ç. 32 cm, ey, astarsız, perdahsız, ince kireç, taşcık, orta seyrek mika, D. 2.5YR4/6 (red), İ. 10R6/8 (light red), H. 10R3/8 (red).
- Fig. 11.5,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 29 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, dış yüzey aşınmış, ince kireç, taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 7.5YR5/3 (brown), İ. 2.5YR3/4 (dark reddish brown), H. 10YR2/1 (black).
- Fig. 11.6,** Karatepe 1 Mağarası, Mağara önu yamaç, tutamak kulplu ak, ç. 14 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşcık, orta seyrek mika, D. ve İ. 5YR3/4 (reddish brown), H. 7.5YR4/1 (dark gray).
- Fig. 11.7,** Andık Mağarası, Galeri 1, ak, ç. 6 cm, ey, astarlı, iç ve dış perdahlı, ısı görmüş, ince kireç, seyrek mika, D. ve İ. 10YR2/1 (black), H. 10YR3/1 (very dark gray).
- Fig. 11.8,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 29 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, iç perdah aşu düzeltme, ısı görmüş, ince kireç ve iri taşcık, D. 5YR4/2 (dark reddish gray), İ. 2.5YR2.5/1 (reddish black), H. 10R3/1 (dark reddish black).
- Fig. 11.9,** Karatepe 1 Mağarası, ak, ç. 25 cm, ey, astarsız, dış ve iç perdahlı, düzensiz yüzeyli, ince kireç, taşcık, orta yoğun mika, D. 2.5YR5/3 (reddish brown), İ. üst bölüm 10YR2/1 (red) alt bölüm 2.5YR5/6 (red), H. 5YR5/4 (reddish brown).
- Fig. 11.10,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 45 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç ve seyrek mika, D. 7.5YR6/4 (light brown), İ. 10YR2/1 (black), H. 5YR5/3 (reddish brown).
- Fig. 11.11,** Andık Mağarası, Galeri 1, ak, ç. 29 cm, ey, astarlı, perdahsız, ince kireç, taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 5YR4/3-10YR2/1 (reddish brown-black), İ. 5YR4/6-5YR6/6 (yellowish red-reddish yellow), H. 7.5YR2.5/1 (black).
- Fig. 11.12,** Andık Mağarası, Galeri 1, ak, ç. 20 cm, ey, astarlı, iç ve dış perdahlı, orta boyut kireç, taşcık ve seyrek mika, D. ve İ. 10YR2/1 (black), H. 2.5Y2.5/1 (black).
- Fig. 11.13,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 36 cm, ey, astarlı, iç ve dış perdahlı, orta boyut kireç, taşcık ve seyrek mika, D. 7.5YR3/2-2.5Y4/1 (brown-dark gray), İ. 2.5YR5/3-7.5YR3/3 (reddish brown-dark brown), H. 10YR3/1 (very dark gray).
- Fig. 11.14,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 27 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, seyrek taşcık ve seyrek mika, D. 7.5YR4/1 (dark gray), İ. 5YR4/2-7.5YR2.5/1 (dark reddish gray-black), H. 7.5YR3/2 (dark brown).
- Fig. 11.15,** Andık Mağarası, Galeri 2, ak, ç. 23 cm, ey, astarsız, dış ve iç perdahlı, ince kireç, seyrek orta taşcık ve bitkisel katkı, D. 2.5YR3/2 (dusky red), İ. 2.5YR4/6-7.5YR2.5/1 (red-black), H. 10YR3/1 (very dark gray).
- Fig. 11.16,** Andık Mağarası, Galeri 2, ak, ç. 23 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 2.5YR4/2-10YR2/1 (reddish brown-dark black), İ. 7.5YR2.5/1-10YR2/1 (black-dark black), H. 5Y2.5/1 (black).

- Fig. 11.17,** Andık Mağarası, Galeri 1, ak, ç. 22 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, ince taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 5YR3/3 (dark reddish brown), İ. 10YR2/1 (dark black), H. 7.5YR2.5/1 (black).
- Fig. 11.18,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, gövde parçası, astarlı, dış ve iç perdahlı, iç yüzeyde perdah taşı bastırılarak yapılmış oluk bezeme mevcut, ince kireç ve mika, D. 5YR4/6-10YR2/1 (yellowish red-dark black), İ. 5YR5/3-5YR4/1 (reddish brwn-dark gray), H. 2.5Y4/1 (dark gray).
- Fig. 12.1,** Aydınlık Mağarası, kulplu ak, ç. 12 cm, ey, astarlı, perdahlı, ince kireç ve seyrek orta boyut taşcık, seyrek mika, D. ve İ. 5YR3/1 (dark reddish brown), H. 5YR3/1 (very dark gray).
- Fig. 12.2,** Andık Mağarası, Galeri 1, Dikey kulplu ak, ç. ?, ey, astarsız, perdahsız, ince kireç, taşcık ve seyrek mika, D. 5YR4/4-5YR3/2 (reddish brown-dark reddish brown), İ. 7.5YR5/1-7.5YR5/4 (gray-brown), H. 7.5YR3/3 (dark brown).
- Fig. 12.3,** Andık Mağarası, Galeri 1, kulplu ak, ç. 22 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince yoğun kireç, iri taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 2.5YR4/4-10YR2/1 (reddish brown-dark black), İ. 2.5YR3/4-2.5YR5/4 (dark reddish brown-reddish black), H. 7.5YR3/1 (very dark gray).
- Fig. 12.4,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, ak, ç. 22 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, orta boyut taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. ve İ. 10YR2/1 (dark black), H. 10YR3/1 (very dark gray).
- Fig. 12.5,** Andık Mağarası, Galeri 2, ak, ç. 30 cm, ey, astarlı, dış ve iç ak perdahlı, seyrek kireç, orta boyut taşcık ve seyrek mika, D. 2.5YR4/4-10R5/4 (reddish brown-weak red), İ. 10R5/4-10R3/4 (weak red-dusky red), H. 7.5YR3/2-5YR4/2 (dark brown-dark reddish gray).
- Fig. 12.6,** Karatepe 1 Mağarası, Mağara önü yamaç, ikinci kullanımda perdah aleti olarak kullanılmış ak, ç. 28 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşcık, orta yoğun mika, D. 2.5YR4/3 (reddish brown), İ. 5YR5/3-7.5YR2.5/1 (reddish brown-black), H. 10YR4/1 (dark black).
- Fig. 12.7,** Karatepe 1 Mağarası, ak (gaga ağız), ç. ?, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, ince taşcık, seyrek mika, D. 7.5YR5/3 (brown), İ. 2.5YR5/3-10YR3/1 (reddish brown-very dark gray), H. 7.5YR2.5/1 (black).
- Fig. 12.8,** Karatepe 2 Mağarası, kulp parçası, astarlı, perdahsız, ince kireç, D. 10YR3/1 (very dark gray), H. 10YR4/1 (dark gray).
- Fig. 12.9,** Karatepe 2 Mağarası, ak, ç. 22 cm, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, seyrek seramik parçası, D. 7.5YR3/1 (very dark gray), İ. 7.5YR3/2 (dark brown), H. 7.5YR6/3 (light brown).
- Fig. 12.10,** Karatepe 2 Mağarası, kapağa ait ak, ç. 29 cm, Erken Tunç Çağı, ey, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, seyrek mika, D. ve İ. 7.5YR2.5/1 (black), H. 7.5YR4/1 (dark gray).
- Fig. 12.11,** Karatepe 1 Mağarası, Mağara önü yamaç, ak, ç. 26 cm, çark yapımı, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşcık, yoğun mika, D. 10YR3/1-10YR6/4 (very dark gray-light yellowish brown), İ. 10YR3/1-2.5Y5/2 (very dark gray-grayish brown), H. 2.5Y3/1 (very dark gray).
- Fig. 13.1,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, kulp, ey kaba ait, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç ve mika, D. 10YR3/3-10YR2/1 (dark brown-dark black), İ. 7.5YR2.5/3 (dark black), H. 5YR4/4 (reddish brown).
- Fig. 13.2,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, kulp, ey kaba ait, astarlı, dış perdahlı, iç düzeltme, ince kireç, mika ve bitkisel katkı, D. 5YR3/2 (dark reddish black), İ. 5YR2.5/1 (black), H. 10YR2/1 (black).
- Fig. 13.3,** Andık Mağarası, Galeri 1, kulp, ey kaba ait, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince yoğun kireç ve mika, D. 10YR2/1 (dark black), İ. 7.5YR3/1 (very dark gray), H. 2.5Y3/1 (very dark gray).
- Fig. 13.4,** Andık Mağarası, Galeri 1, kulp, ey kaba ait, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, ince taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 10YR2/1 (dark black), İ. 7.5YR3/3 (dark brown), H. 10YR3/1 (very dark gray).
- Fig. 13.5,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, kulp, ey kaba ait, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşcık ve seyrek mika, D. 7.5YR4/2-7.5YR2.5/1 (brown-black), İ. . 2.5YR5/3 (reddish brown), H. 7.5YR4/3-7.5YR2.5/1 (brown-black).
- Fig. 13.6,** Andık Mağarası, Galeri 1, kulp, ey kaba ait, astarlı, dış ve iç perdahlı, ince kireç, taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 2.5YR4/6-5YR3/3 (red-dark reddish black), İ. 7.5YR2.5/1 (black), H. 7.5YR3/4 (dark brown).
- Fig. 13.7,** Karatepe 1 Mağarası, kulp parçası, astarlı, silik perdahlı, ince kireç, seyrek mika, D. ve İ. 2.5YR5/3 (reddish brown-gray), H. 5YR2.5/1 (black).
- Fig. 13.8,** Andık Mağarası, Giriş Galerisi, kulp, ey kaba ait, astarsız, düzensiz yüzeyli, orta boyut kireç ve taşcık, seyrek mika, D. 7.5YR7/2-7.5YR4/1 (pinksh gray-dark gray), İ. 10YR8/1-7.5YR4/1 (white-dark gray), H. 10YR3/2 (very dark grayish).
- Fig. 13.9,** Andık Mağarası, Galeri 1, kulp, ey kaba ait, astarlı, dış perdahlı, orta boyut kireç, taşcık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 5YR4/4-7.5YR3/3 (reddish brown-dark brown), İ. 5YR4/4 (reddish brown), H. 7.5YR4/3 (brown).
- Fig. 13.10,** Karatepe 1 Mağarası, dip parçası, ç. 13 cm, ey, şerit tekniği, astarlı, perdahsız, ince kireç, ince taşcık, seyrek mika, D. 2.5YR5/3 (reddish brown), İ. 7.5YR6/3 (light brown), H. 7.5YR5/1 (gray).
- Fig. 13.11,** Andık Mağarası, Galeri 1, dip, ey, astarlı, dış perdahlı, iki kat hamur levhasının birleşim hattı görülmekte, ince kireç, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 7.5YR4/3-7.5YR2.5/1 (brown-black), İ. 7.5YR2.5/1 (black), H. 5YR4/3-10YR4/1 (brown-dark gray).

- Fig. 13.12**, Andık Mağarası, Galeri 1, dip, ey kabın üç veya dört ayaklı dibine ait parça, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, seyrek taşçık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 7.5YR3/1-7.5YR2.5/1 (very dark gray-black), İ. 5YR4/6-10YR5/2 (yellowish red-grayish brown), H. 7.5YR4/3 (brown).
- Fig. 13.13**, Andık Mağarası, Galeri 2, dip, ey kabın üç veya dört ayaklı dibine ait parça, astarsız, perdahsız, kireç, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 7.5YR5/1-10YR4/1 (gray-dark gray), İ. 10YR2/1 (black), H. 5YR3/3 (dark reddish brown).
- Fig. 13.14**, Andık Mağarası, Galeri 1, dip, ey kaba ait dibe ait parçada dokuma izi, astarlı, dış perdahlı, orta boyutta kireç, seyrek taşçık, seyrek mika ve bitkisel katkı, D. 7.5YR2.5 (black), İ. 7.5YR2.5/1 (black), H. 7.5YR2.5/3 (very dark brown). Yayın: Yalçıklı 2019, 546 res. 2.
- Fig. 13.15**, Karatepe 1 Mağarası, dip parçası, ç. 16 cm, ey, astarsız, perdahsız, şerit tekniği ile üretilmiş, ince kireç, seyrek orta boyut taşçık, orta yoğun mika, D. 7.5YR5/6-10YR4/1 (strong brown-dark gray), İ. 7.5YR6/6-10YR3/1 (yellowish red-very dark gray), H. 10YR5/1 (gray).
- Fig. 13.16**, Andık Mağarası, Giriş Galerisi, dip, ey kabın dibini oluşturan ayaklara ait parça, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, iri seyrek taşçık ve bitkisel katkı, D. 7.5YR4/6-10YR3/2 (strong brown-very dark grayish brown), İ. 7.5YR4/2 (brown), H. 2.5Y3/1 (very dark gray).
- Fig. 13.17**, Karatepe 1 Mağarası, dip parçası, ç. 11 cm, ey, astarlı, dış perdahlı, ince kireç, kum, orta boyut taşçık, D. 10YR4/6 (red), İ. 10YR5/2 (weak red), H. 10YR4/2 (dark gray brown).

## Teşekkür

Çalışmadaki katkılarından dolayı Prof. Dr. Turan Takaoğlu, Arş. Gör. Fatih Yılmaz, Canberk Yalçıklı ve Enes Can'a teşekkür ederim. Yüzey araştırmamız, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi BAP, Türk Tarih Kurumu ve REGİO Kültürel Miras Yönetim Danışmanlık A.Ş. tarafından desteklenmiş olup katkılarından dolayı teşekkür ederim.

## Bibliyografya ve Kısaltmalar

- AK 2019: S. Ak, *Edremit Ovasında Alüvyal Jeomorfoloji Araştırmaları*, (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik.
- AYKURT 2020: A. Aykurt, *Liman Tepe I, Orta Tunç Çağı Seramiği ve Küçük Buluntuları /Middle Bronze Age Ceramics and Small Finds*, Ankara.
- BAYNE 2000: N. Bayne, *The Grey Wares of North – West Anatolia in the Middle and Late Bronze Age and the Early Iron Age and their Relation to the Early Greek Settlements*. Bonn.

- BEKSAÇ 2001: E. Beksaç, “Balıkesir İli, Ayvalık, Gömeç, Burhaniye, Edremit ve Havran İlçelerinde Pre-ve Protohistorik Yerleşmeler Yüzey Araştırması 1999”, *AST* 18.2, 113-23.
- BEKSAÇ 2002: E. Beksaç, “Balıkesir İli Ayvalık, Gömeç, Burhaniye, Edremit ve Havran İlçelerinde Pre-ve Protohistorik Yerleşmeler Yüzey Araştırması 2000”, *AST* 19.2, 283-7.
- BERTRAM ve KARUL 2014: J-K Bertram ve N. Karul, “Anmerkungen zur Stratigraphie des Kumtepe. Die Ergebnisse der Grabungen in den Jahren 1994 und 1995”, In: E. Pernicka, C.B. Rose, P. Jablonka (eds.), *Troia 1987–2012: Grabungen und Forschungen I*, Bonn, 1058-84.
- BLEGEN et al. 1950: C.W. Blegen, J.L. Caskey, M. Rawson, J. Sperling, *Troy I. General Introduction. The First and Second Settlements*. Princeton.
- BLEGEN et al. 1953: C.W. Blegen, J.L. Caskey, M. Rawson, *Troy III: The Sixth Settlements*. Princeton.
- BLUM 2014: S.W.E. Blum, “The Middle Chalcolithic cultural sequence of the Troad (Northwest Anatolia): Chronological and Interregional Assessment”, In: B. Horejs, M. Mehofer (eds.), *Western Anatolia before Troy Proto-Urbanisation in the 4th Millennium BC?* Vienna, 125-156.
- BOŽILOV 2002: V. Božilov, “Keramikkomplex aus dem Horizont II-I (Schichtenfolge Karanovo IV)”, In: S. Hiller, V. Nikolov (eds.), *Karanovo, Band II. Die Ausgrabungen in O 19*, Salzburg-Sofia, 83-108.
- CAYMAZ 2006: T. Caymaz, “Aliğa-Helvacıköy Bölgesinde Bir Neolitik Yerleşim: Arap Tepe”, *ADerg* 8.2, 1-12.
- CAYMAZ 2013: T. Caymaz, “Yeni Veriler Işığında Orta Batı Anadolu Kalkolitik Çağı Kültürü”, *ADerg*, 18, 39-112.
- ÇAMBEL 1951: H. Çambel, “Archäologischer Bericht aus Anatolien”, *Orientalia* 20.2, 236-51.
- ÇELİK 2019: S. Çelik, “Chalcolithic Pottery from Aktopraklık Höyük in Northwestern Anatolia”, *Bulgarian e-Journal of Archaeology* 7, 1-20.
- ÇEVİK 2018: Ö. Çevik, “What follows the Late Neolithic Occupation in Central-western Anatolia? A view from Ulucak?”, In: S. Dietz, F. Mavridis, Z. Tankosic, T. Takaoğlu (eds.), *Communities in Transition: The Circum-Aegean Later Neolithic Stage (ca. 5000/4800-3200/3000 BC)*, Oxford, 506-12.
- ÇEVİK ve ERDOĞU 2020: Ö. Çevik ve B. Erdoğan, “Absolute Chronology of Cultural Continuity, Change and Break in Western Anatolia Between 6850-5480 cal. BC: The Ulucak Höyük Case”, *Mediterranean Archaeology and Archaeometry* 20.1, 77-92.
- ÇEVİK ve VURUŞKAN 2020: Ö. Çevik ve O. Vuruşkan, “Ulucak Höyük: the Pottery Emergence in Western Anatolia”, *Documenta Praehistorica XLVII*, 96-109.

- ÇİLİNGİROĞLU 2009: Ç. Çilingiroğlu, “Neolithic Red Slipped and Burnished Wares: Recognizing Their Broad Distribution”, In: H. Sağlamtimur, E. Abay, Z. Derin, A. Erdem, A. Batrnaz, F. Dedeoğlu, M. Erdalkıran, M.B. Baştürk, E. Konakçı (eds.), *Altan Çilingiroğlu’na Armağan, Yukarı Denizin Kıyısında Urartu Krallığı’na Adanmış Bir Hayat*. İstanbul, 203-16.
- ÇİLİNGİROĞLU 2012: Ç. Çilingiroğlu, *The Neolithic Pottery of Ulucak in Aegean Turkey. Organization of Production, Interregional Comparisons and Relative Chronology*. BAR S2426, Oxford.
- ÇİLİNGİROĞLU ve ÇİLİNGİROĞLU 2007: A. Çilingiroğlu ve Ç. Çilingiroğlu, “Ulucak”, In: M. Özdoğan, N. Başgelen (eds.), *Türkiye’de Neolitik Dönem: Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*. İstanbul, 361-72.
- ÇİLİNGİROĞLU et al. 2004: A. Çilingiroğlu ve Z. Derin, E. Abay, H. Sağlamtimur, İ. Kayan, *Ulucak Höyük, Excavations Conducted Between 1995 and 2002*. Paris.
- DEDEOĞLU et al. 2019: F. Dedeoğlu, B. Temür, E. Konakçı, A. Ozan, “Ekşi Höyük 2015-2019: Yukarı Menderes Havzası’nın Neolitik Dönemine İlişkin İlk Sonuçlar ve Gözlemler”, *ADerg* 34, 1-22.
- DERİN 2006: Z. Derin, “İzmir’den İki Yeni Prehistorik Yerleşim Yeri: Yassitepe Höyüğü, Çakallar Tepesi Höyüğü”, *ADerg* 7, 1-15.
- DERİN 2020: Z. Derin, “Bornova Yassitepe Höyüğü 2010-2019 Yılı Çalışmaları”, *ADerg* 25, 1-42.
- DERİN et al. 2009: Z. Derin, F. Ay, T. Caymaz, “İzmir’in Prehistorik Yerleşimi-Yeşilova Höyüğü 2005-2006 yılı Çalışmaları”, *ADerg* 13.1, 7-58.
- DURU 1996: R. Duru, *Kuruçay Höyük II. 1978-1988 Kazılarının Sonuçları. Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri / Results of the Excavations 1978-1988. The Late Chalcolithic and Early Bronze Settlements*. Ankara.
- DURU ve UMURTAĞ 2019: R. Duru ve G. Umurtak, *Bademağacı Höyüğü Kazıları Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri I / Excavations at Bademağacı Höyük, The Neolithic and Early Chalcolithic Settlements I*, İstanbul.
- EFE 2001: T. Efe, *The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı: a Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia*, İstanbul.
- ERDOĞU 2003: B. Erdoğan, “Visualizing Neolithic Landscape: The Early Settled Communities in Western Anatolia and Eastern Aegean Islands”, *EJA* 6.1, 7-23.
- ERDOĞU 2011: B. Erdoğan, “A Preliminary Report from The 2009 and 2010 Field Seasons at Uğurlu on the Island of Gökçeada”, *Anatolica* XXXVII, 45-65.
- ERDOĞU 2014: B. Erdoğan, “Gökçeada Uğurlu Archaeological Project: A Preliminary Report from the 2011-2013 Field Seasons”, *Anatolica* XL, 157-78.
- GABRIEL 2006: U. Gabriel, “Ein Blick zurück-Das fünfte Jahrtausend vor Christus in der Troas”, In: M. Korfmann (ed.), *Troia: Archäologie eines Siedlungshügels und seiner Landschaft*. Mainz, 355-360.
- GABRIEL et al. 2004: U. Gabriel, R. Aslan, S. Blum, “Alacalıgöl: Eine neu entdeckte Siedlung des 5. Jahrtausends v. Chr. in der Troas”, *Studia Troica* 14, 121-33.
- GERRITSEN et al. 2010: F. Gerritsen, R. Özbal, L. Thissen, H. Özbal, A. Galik, “The Late Chalcolithic Settlement of Barçın Höyük”, *Anatolica* XXXVI, 197-225.
- GERRITSEN et al. 2013: F. Gerritsen, R. Özbal, L. Thissen, “The Earliest Neolithic Levels at Barçın Höyük, Northwestern Turkey”, *Anatolica* XXXIX, 53-92.
- GÜNEL 1999: S. Günel, *Panaztepe II, M.Ö. 2. Bine Tarihlendirilen Panaztepe Seramiklerinin Batı Anadolu Arkeolojisindeki Yeri ve Önemi*. Ankara.
- GÜNEL 2014: S. Günel, “New Contributions Regarding Prehistoric Cultures in the Meander Region: Çine-Tepecik”, In: B. Horejs, M. Mehofer (eds.), *Western Anatolia Before Troy: Proto-Urbanization before the 4<sup>th</sup> millennium BC?* Vienna, 83-108.
- HOREJS 2012: B. Horejs, “Çukuriçi Höyük: A Neolithic and Bronze Age Settlement in the Region of Ephesos”, In: M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kuniholm (eds.), *The Neolithic in Turkey: New Excavations and New Research*. Vol. 4, Western Turkey. İstanbul, 117-31.
- HOREJS ve SCHWALL 2018: B. Horejs ve C. Schwall, “Interaction as a Stimulus? Çukuriçi Höyük and the Transition from the Late Chalcolithic to the Early Bronze Age in Western Anatolia”, In: S. Dietz, F. Mavridis, Z. Tankosic, T. Takaoğlu (eds.), *Communities in Transition: The Circum-Aegean Later Neolithic Stage (ca. 5000/4800-3200/3000 BC)*. Oxford, 530-37.
- KAAN ve ÖNER 2007: İ. Kayan, E. Öner, “Alluvial Geomorphology and Paleogeography of the Yeldeğirmeni Mound and its Environs”, in: K. Lambrianides ve N. Spencer (eds), *The Madra River Delta: Regional Studies on the Aegean Coast of Turkey. Volume I: Environment, Society and - Community Life from Prehistory to the Present*, London, 31-38.
- KAMİL 1982: T. Kamil, *Yortan Cemetery in the Early Bronze Age of Western Anatolia*, Oxford.
- KARUL 2007: N. Karul, “Aktopraklık, Kuzeybatı Anadolu’da Geliskin Bir Köy”, In: M. Özdoğan, N. Başgelen (eds.), *Türkiye’de Neolitik Dönem*. İstanbul, 387-392.
- KARUL 2017: N. Karul, *Aktopraklık, Tasarlanmış Prehistorik Bir Köy*, İstanbul.
- KARUL ve AVCI 2011: N. Karul ve M.B. Avcı, “Neolithic Communities in The Eastern Marmara Region: Aktopraklık C”, *Anatolica* XXXVII, 2-15.

- KARUL ve AVCI 2013: N. Karul ve M.B. Avcı, "The Neolithic in Turkey: New Excavations and New Research", In: M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kuniholm (eds.), *Northwestern Turkey and Istanbul*. İstanbul, 45-68.
- KARUL ve BERTRAM 2005: N. Karul ve J-K. Bertram, "From Anatolia to Europe: The ceramic sequence of Hoca Çeşme in Turkish Thrace", In: C. Lichter (ed.), *How did farming reach Europe? BYZAS 2*. İstanbul, 117-29.
- KILIÇ 1994: S. Kılıç, *Keramikfunda der Frühbronzezeit I - II aus Fundplaetzen im Umkreis des Marmara-Meeress (Türkei)*, (Universität Tübingen, Kulturwissenschaftliche Fakultät, Vor- und Frühgeschichte, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tübingen.
- KONAKÇI 2016: E. Konakçı, "A Group of Chalcolithic Pottery Discovered at Asopos Tepesi", *OLBA XXIV*, 31-65.
- KORFMANN 1986: M. Korfmann, "Beşik-Tepe, Vorbericht Über die Ergebnisse der Grabungen von 1984, Grabungen am Beşik-Yassitepe, Beşik-Sivritepe und Beşik-Gräberfeld", *AA 3*, 303-29.
- KORFMANN et al. 1994: M. Korfmann ve A. Baykal-Seeher, S. Kılıç, H. Kühne, *Anatolien in der Frühen und Mittleren Bronzezeit*. Wiesbaden, 1994.
- KORKUT et al. 2019: T. Korkut, T. Takaoğlu, K. Sezgin, "Pre-Classical Habitation at Tlos, Lycia", *Adalya 22*, 25-44.
- KÖKTEN 1949: İ.K. Kökten, "1949 Yılı Tarih Öncesi Araştırmaları", *Belleten XIII*, 811-29.
- LAMBRIANIDES et al. 1996: K. Lambrianides, N. Spencer, S. Vardar, H. Gümüş, "The Madra Çay Delta Archaeological Project, First Preliminary Report: Geomorphological Survey and Borehole Sampling of the Altınova Coastal Plain on the Aegean Coast of Northwest Turkey", *AntSt 46*, 167-200.
- LLOYD ve MELLAART 1962: S. Lloyd ve J. Mellaart, *Beycesultan Vol. I: The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels*. London.
- MELLAART ve MURRAY 1995: J. Mellaart, A. Murray, *Beycesultan Vol. III.II: Late Bronze Age and Phrygian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects*. London.
- MUTLU 2020: Y.E. Mutlu, *Havran Çayı Havzasının (Balıkesir) Uygulamalı Jeomorfolojisi* (Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Balıkesir.
- MUTLUER 1992: M. Mutluer, "Edremit Yöresi Kırsal Alanında Nüfus Hareketlerine Neden Olan Faktörler", *Ege Coğrafya Dergisi 6*, 119-151.
- NIKOLOV 2002a: V. Nikolov, "Der Keramikkomplex aus Horizont VII (Schichtenfolge Karanovo II-III)", In: S. Hiller, V. Nikolov (eds.), *Karanovo, Band II. Die Ausgrabungen in O 19*. Salzburg-Sofia, 15-28.
- NIKOLOV 2002b: V. Nikolov, "Keramikkomplex aus den Horizonten III (Schichtenfolge Karanovo III-IV)", In: S. Hiller, V. Nikolov (eds.), *Karanovo, Band II. Die Ausgrabungen in O 19*. Salzburg-Sofia, 57-82.
- NIKOLOV 2002c: V. Nikolov, "Keramikkomplex aus den Horizonten VI-IV (Schichtenfolge Karanovo III)", In: S. Hiller, V. Nikolov (eds.), *Karanovo, Band II. Die Ausgrabungen in O 19*. Salzburg-Sofia, 29-56.
- ÖKSE 1999: A.T. Ökse, *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, İstanbul.
- ÖZDEMİR 2007: A. Özdemir, "An Experimental Study of Mat Impressions on Pot Bases from Chalcolithic Gülpınar (Smintheion)", *Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia 4*, 73-86.
- ÖZDEMİR 2013: A. Özdemir, *Kalkolitik Smintheion (Gülpınar) Yerleşiminde Hasırcılık ve Dokumacılık, Studies on the Troad 3*, Troia Vakfı Yayınları, Çanakkale.
- ÖZDEMİR 2015: A. Özdemir, *Kalkolitik Smintheion (Gülpınar) Yerleşimi Çanak Çömlekleri Üzerindeki Teknolojik İzler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÖZDEMİR 2007a: H. Özdemir, *Havran Çayı Havzasının (Balıkesir) CBS ve Uzaktan Algılama Yöntemleriyle Taşkın ve Heyelan Risk Analizi*, (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- ÖZDEMİR 2008: Z. Özdemir, *Körfezdeki Zümrüt Havran*, İstanbul.
- ÖZDOĞAN 2019: E. Özdoğan "Tarihöncesinde Dokuma ve Hasırcılık: Aşağı Pınar Çanak Çömleğinde Dokuma ve Hasır İzli Bir Kap", In: P. Çaylı, I. Demirtaş, B. Eser (eds.), *Arkeolojiyle Geçen Yarım Asır: Sevil Gülçur Armağanı /Half A Century Dedicated to Archaeology: A Festschrift in Honor of Sevil Gülçur*. Ankara, 189-208.
- ÖZDOĞAN 1989: M. Özdoğan, "1987 Yılı Edirne ve Balıkesir İlleri Yüzey Araştırması", *AST 6*, 571-81.
- ÖZDOĞAN 2007: M. Özdoğan, "Marmara Bölgesi Neolitik Çağ Kültürleri", In: M. Özdoğan, N. Başgelen (eds.), *Türkiye'de Neolitik Dönem*. İstanbul, 401-26.
- ÖZDOĞAN 2009: M. Özdoğan, "Earliest Use of Pottery in Anatolia", In: D. Gheorghiu (ed.), *Early Farmers, Late Foragers, and Ceramic Traditions: On the Beginning of Pottery in the Near East and Europe*. Newcastle, 22-43.
- ÖZDOĞAN 2014: M. Özdoğan, "Anatolia: From the Pre-Pottery Neolithic to the End of the Early Bronze Age (10,500-2000 bce)", In: C. Renfrew, P. Bahn (eds.), *The Cambridge World Prehistory, Western and Central Asia*. Chamridge, 1508-84.

- ÖZDÖL 2009: S. Özdöl, “Neolitik Çanak Çömlek Üzerine Yeni Bir Yaklaşım ve Erken, Orta ve Geç Gelenekler”, In: H. Sağlamtimur, E. Abay, Z. Derin, A. Erdem, A. Batrnaz, F. Dedeoğlu, M. Erdalkıran, M.B. Baştürk, E. Konakçı (eds.), *Altan Çilingiroğlu’na Armağan, Yukarı Denizin Kıyısında Urartu Krallığı’na Adanmış Bir Hayat*. İstanbul, 445-54.
- PIRSON 2021: F. Pirson, “Pergamon – Die Arbeiten in der Kampagne 2020”, *Archäologischer Anzeiger* 2021.2, 1–203.
- PARZINGER ve SCHWARZBERG 2005: H. Parzinger ve H. Schwarzberg, *Aşağı Pınar II. Die Mittel- und Spätneolithische Keramik*. Studien im Thrakien-Marmara-Raum 2. Archäologie in Eurasien 18, Mainz.
- PAVUK 2020: P. Pavuk, “The Relative and Absolute Chronology of Troy VI and VII”, In: E. Pernicka, M. Pieniżek, P. Pavúk, D. Thumm-Doğrayan (eds.), *Troia 1987–2012: Grabungen und Forschungen III. Troia VI bis Troia VII: Ausgehende Mittlere und Späte Bronzezeit*. Bonn, 16-88.
- ROODENBERG 1999: J. Roodenberg, “Invesigations at Menteşe Höyük in the Yenişehir Basin (1996-97)”, *Anatolica* XXV, 21-36.
- ROODENBERG 2008: J. Roodenberg, “The Late Chalcolithic Cemetery”, In: J. Roodenberg – S. Alpaslan-Roodenberg (eds.), *Life and Death in a Prehistoric Settlement in NW Anatolia. The Ilpınar Excavations*, Vol. III. Leiden, 315-33.
- SAĞLAMTİMUR 2012: H. Sağlamtimur, “The Neolithic Settlement of Ege Gübre”, In: M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kuniholm (eds.), *The Neolithic in Turkey*, Vol. 4. İstanbul, 197-225.
- SARI ve AKYOL 2019: D. Sarı ve S. Akyol, “The Early Neolithic Pottery of Keçiçayırı and its Place in the North-western Anatolian Neolithisation Process”, *Documenta Praehistorica* XLVI, 138-56.
- SEEHER 1990: J. Seeher, “Coşkuntepe-Anatolisches Neolithikum am Nordostufer der Agais”, *IstMitt* 40, 9-15.
- SAKA 2016: A. Saka, *Antik Dönemde Edremit Körfezi: Balıkesir İli Edremit, Havran, Burhaniye, Gömeç İlçeleri Yüzey Araştırması* (Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.
- SCHWALL 2018: C. Schwall, “Chronologisch relevante Marker in der Keramik des 5. und/oder 4. Jts. v. Chr.”, In: C. Schwall (ed.), *Çukuriçi Höyük 2. Das 5. und 4. Jahrtausend v. Chr. in Westanatolien und der Ostagäis*. Wien, 253-272.
- SEEHER 1987: J. Seeher, *Demircihüyük III, 1: die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978 Die Keramik I. A: Neolithische & Chalkolithische Keramik, B: Frühbronzezeitliche Keramik Der Älteren Phasen (Bis Phase G)*, M.O. Korfmann (ed.). Mainz am Rhein.
- SPERLING 1976: J.W. Sperling, “Kum Tepe in the Troad: Trial Excavation, 1934”, *Hesperia* 45.4, 305-364.
- STAUBER 1997: J. Stauber, “Lokalisierung Homerischer Orstnamen in der Bucht von Edremit Mit Neuer Lokalisierung von Thebe und Lyrnessos”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* XIV.2, 95-115.
- TANINDI et al. 2001: O. Tanındı, M. Özbaşaran, A. Boratav, N. Dalfes, B. Erdoğu, F. Ertuğ, N. İletmiş, H. Keseroğlu, B. Köşker, B. Pirhasan, G. Pulhan, A. Tibet, B. Yazıcıoğlu, *Türkiye Arkeolojik Tahribat Raporu 2000*. İstanbul.
- TAKAOĞLU 2005: T. Takaoğlu, “Coşkuntepe: An Early Neolithic Quern Production Site in NW Turkey”, *Journal of Field Archaeology* 30.4, 419-33.
- TAKAOĞLU 2016: T. Takaoğlu, “The Prehistoric Occupations at Smintheion: A Preliminary Report”, In: C. Özgünel (ed.), *Smintheion: in Search of Apollo*. İstanbul, 139-66.
- TAKAOĞLU (baskıda): T. Takaoğlu, “Paint Decorated Pottery from Early and Middle Chalcolithic Gülpınar”, *HAYAT: A Life in Archaeology. Papers on Mediterranean Archaeology Dedicated to the Memory of Hayat Erkanal*.
- TAKAOĞLU ve ÖZDEMİR 2018: T. Takaoğlu ve A. Özdemir, “The Middle Chalcolithic period in the Troad: A new look from Gülpınar”, In: S. Dietz, F. Mavridis, Ž. Tankosić, T. Takaoğlu (eds.), *Communities in Transition the Circum-Aegean Area During the 5th and 4th Millennia BC*. Philadelphia, 479-90.
- THISSEN 2008: L. Thissen, “The Pottery of Phase VB”, *Life and Death in a Prehistoric Settlement in NW Anatolia. The Ilpınar Excavations*, In: J. Roodenberg, S. Alpaslan-Roodenberg (eds.), Vol. III. Leiden, 91-115.
- YALÇIKLI 2019: D. Yalçıklı, “Balıkesir İli 2017 Yılı Yüzey Araştırması”, *AST* 36.1, 543-62.
- YALÇIKLI 2020: D. Yalçıklı, “Balıkesir Yüzey Araştırması (Burhaniye, Bigadiç ve Dursunbey) 2018”, *AST* 37.1, 411-25.
- WIEGAND 1904: Th. Wiegand, “Reisen in Mysien”, *Athenische Abteilung* XXIX, 254-339.

Makale Gönderim Tarihi: 10.11.2022

Makale Kabul Tarihi: 22.12.2022

## DERYA YALÇIKLI

Orcid ID: 0000-0003-4998-7072

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Terzioğlu Yerleşkesi, 17100

Çanakkale/TÜRKİYE

deryalickli@comu.edu.tr-deryalickli@gmail.com

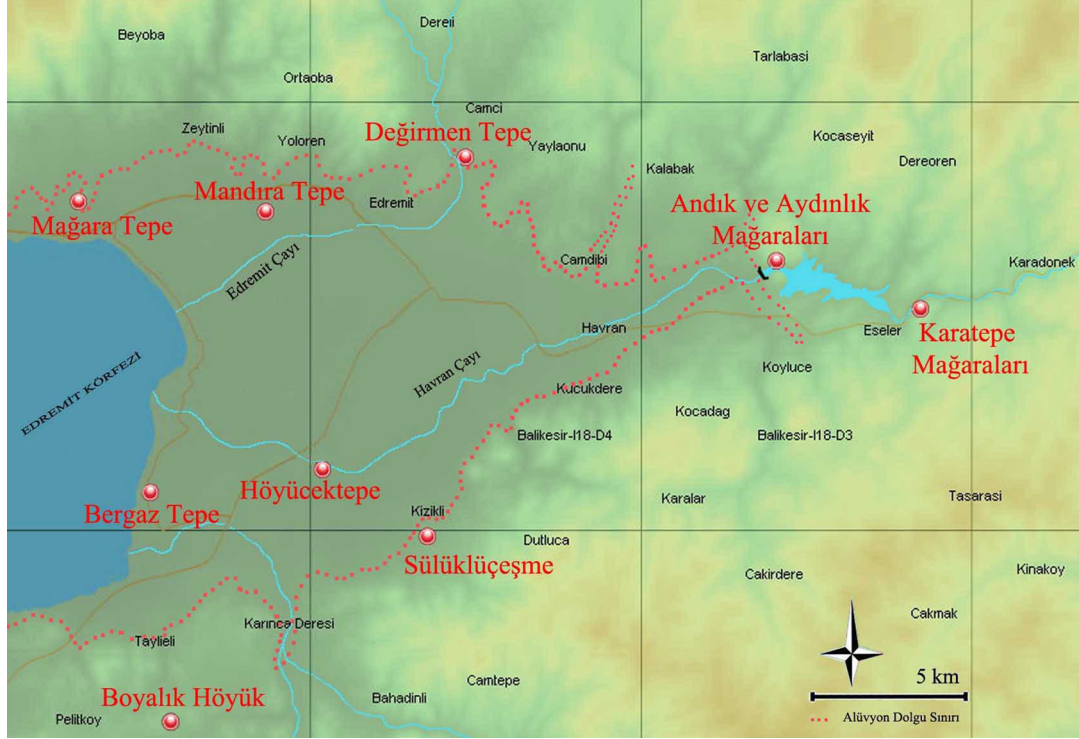


Fig. 1. Edremit Körfezi Merkezleri ve Körfezin Alüvyon Dolgu Sınırı (Özdemir 2007a, Şek. 39; Ak 2019, Şek. 69'dan uyarlanmıştır)

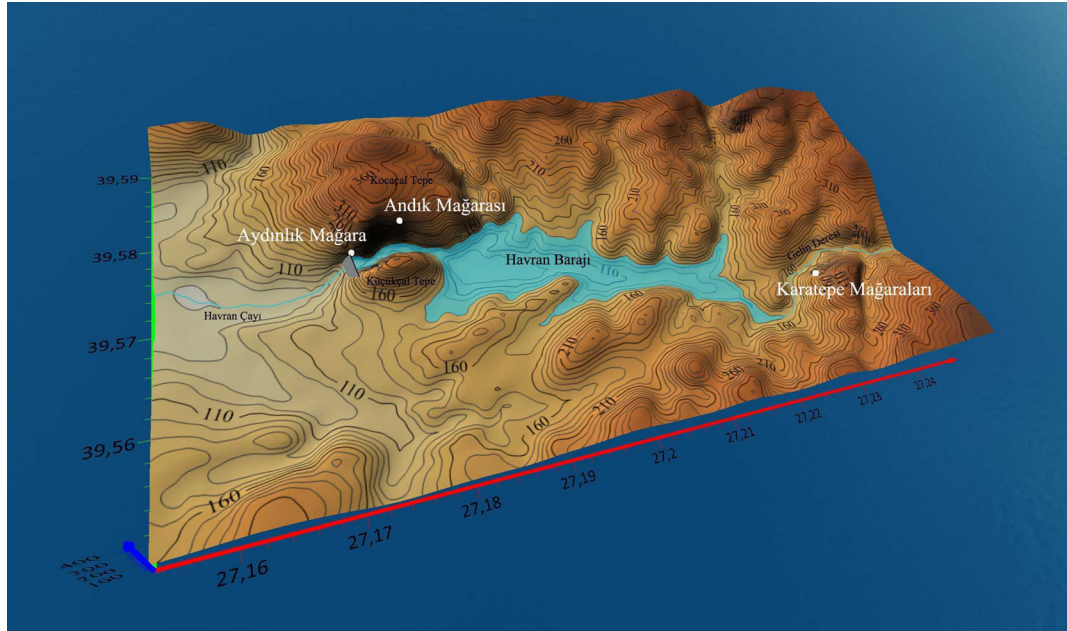


Fig. 2. İnboğazı Vadisi Topografik Haritası





Fig. 3. İnboğazi Mağaraları



Fig. 4. Andık Mağarası



Fig. 5. Andık Mağarası ve Nişler



Fig. 6. Aydınlık Mağara

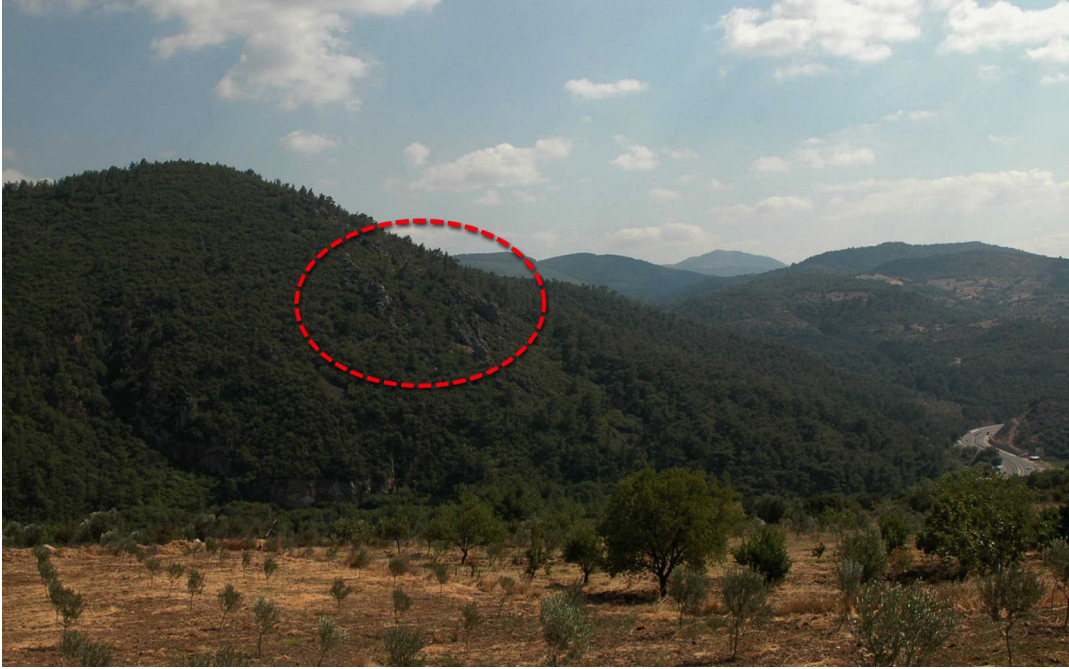


Fig. 7. Karatepe Mağaraları



Fig. 8. Karatepe 1 Mağarası



Fig. 9 Neolitik Çağ Seramik Parçaları

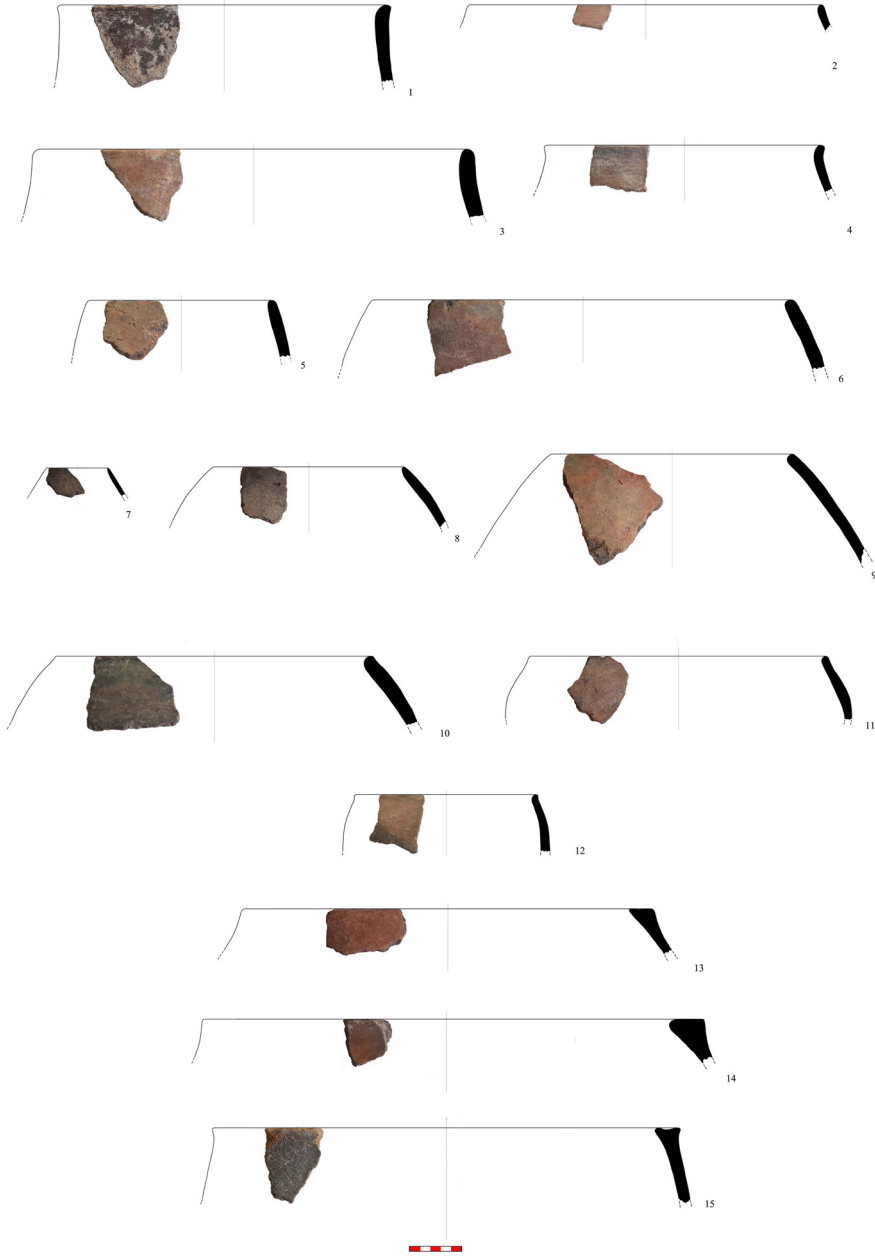


Fig. 10. Neolitik Çağ Seramik Parçaları

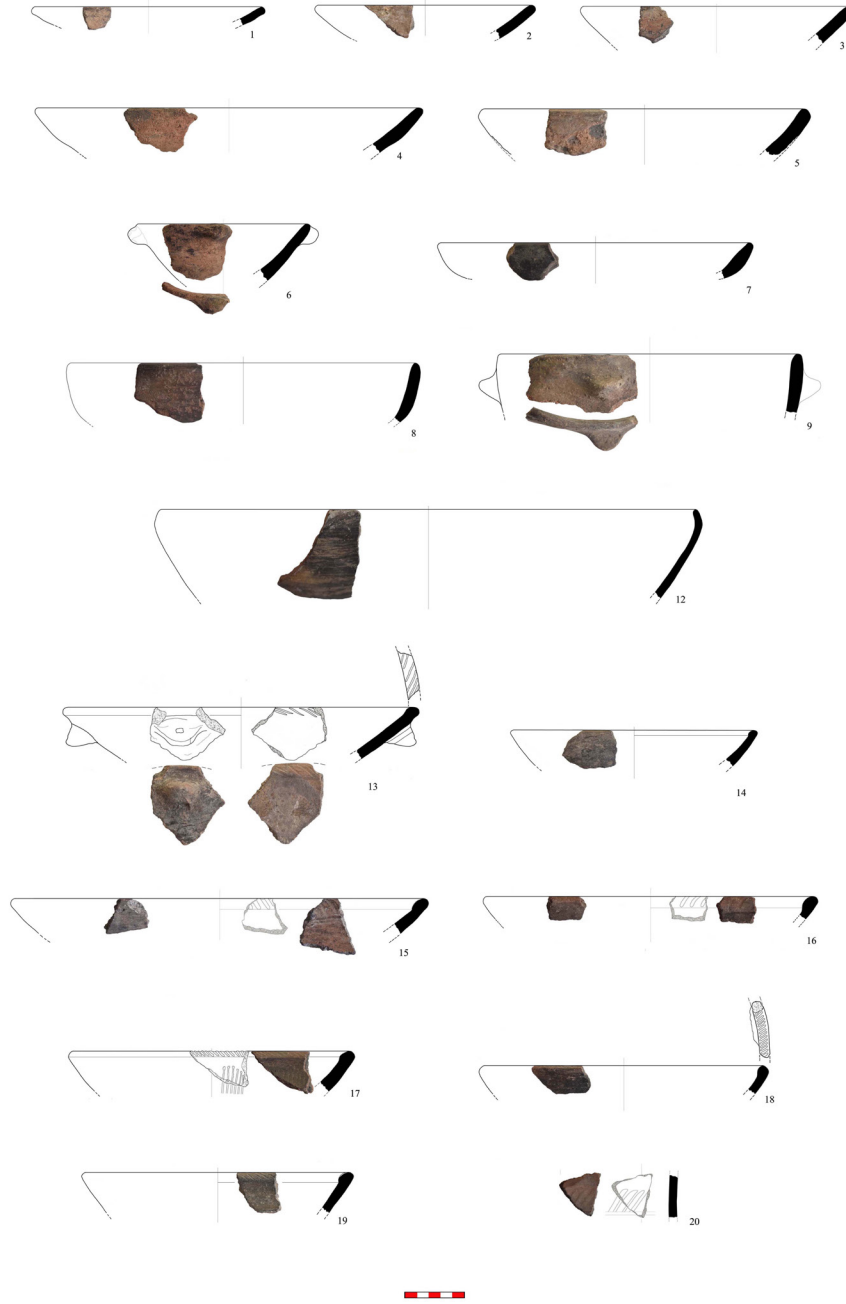


Fig. 11. Kalkolitik Çağ Seramik Parçaları



Fig. 12. Kalkolitik, Erken Tunç Çağı ve Orta-Geç Tunç Çağı Seramik Parçaları

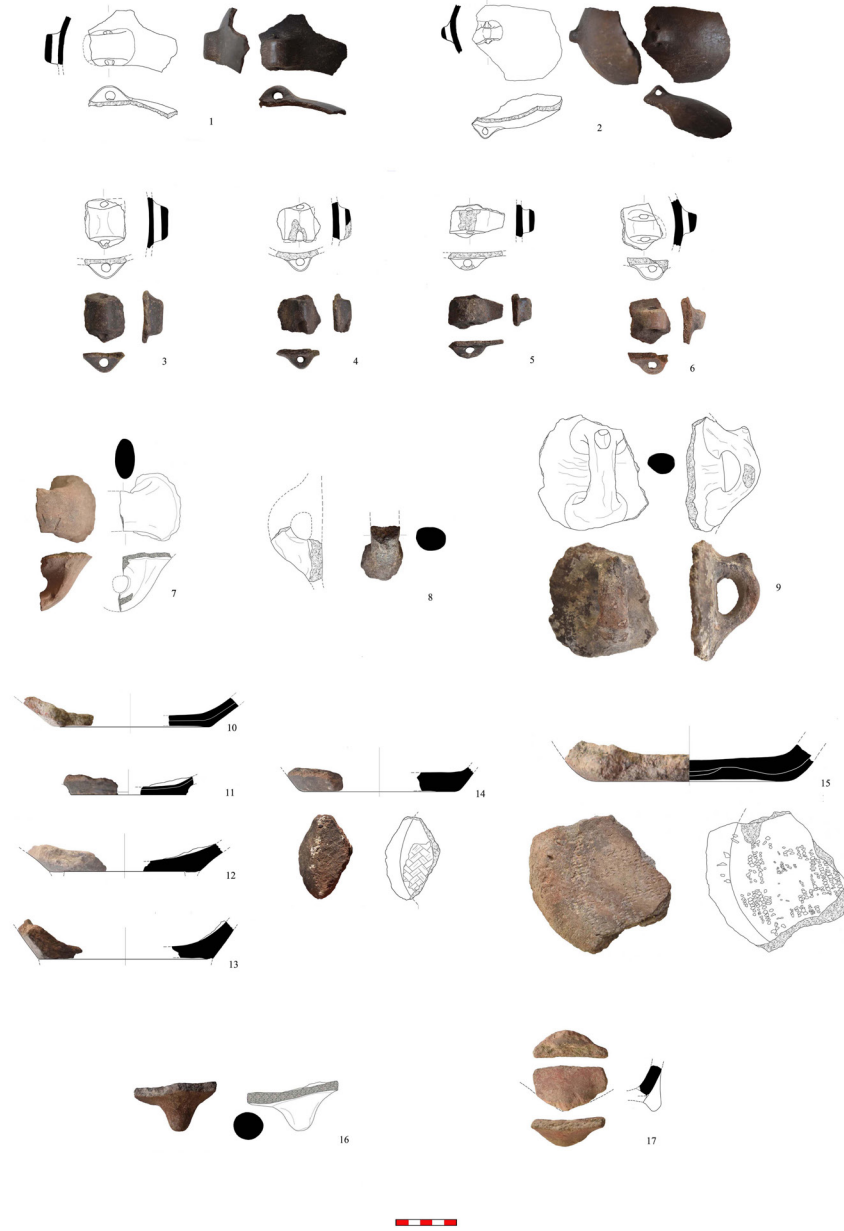


Fig. 13. Neolitik ve Kalkolitik Çağ Kulp ve Dip Parçaları